

2016 • 4

LXIX. évfolyam • április

művelődés

közművelődési havilap

művelődés

közművelődési havilap

Szerkesztőségi tanács:

Benkő Judit
Egyed Ákos
Guttman Szabolcs
Kása Zoltán
Péter István
Pozsony Ferenc
Székely Sebestyén György
Széman Péter
Szikszai Mária

A szerkesztőség:

Dáné Tibor Kálmán (főszerkesztő)
Balla Sándor
Benkő Levente
Demeter Zsuzsanna
Péter János

Postacím:

400183 Cluj-Napoca,
str. Gheorghe Lazăr nr. 30.,
O. P. 1. Cluj, C. P. 123
tel/fax: +40 264 434 110
honlap: www.muvelodes.net
e-mail: szerkesztoseg@muvelodes.net,
muvelodes@yahoo.com
Bankszámlaszám: Redacția Művelődés
RO57TREZ21621G335000XXXX
Adószám: 9549909

ISSN 1221 - 8693

Megjelenik a Kolozs Megyei
Tanács támogatásával
Apare sub egida Consiliului
Județean Cluj

Nyomdai előkészítés:

IDEA PLUS – Kolozsvár
Lapterv: Könczey Elemér
Műszaki szerkesztés: Fazakas Botond

Nyomdai munkálatok:

IDEA nyomda – Kolozsvár
Igazgató: Nagy Péter

Ára 3 lej

Tartalom

Dáné Tibor Kálmán: A bizalom mint társadalmi tőke 3

vadrózsák

Halász Péter: „... akinek emberhez méltó gondja van” 4

közösség

Romhányi András: A Magyar Kollégium 6

Varga Gabriella: „Mustármagok” éneke Marosvásárhelyről 10

színpad

A NEST csapata: Új slamek fújnak 15

enciklopédia

Killyéni András: Profizmus a kerékpárban a 19. század végén,
kolozsvári megközelítésben 18

könyvesház

P. Buzogány Árpád: Múlt századi erdélyi pedagógussorsokról 22

emlék-lapok

Lupescu Radu: Károly Róbertnek a kolozsvári polgároknak adott
kiváltságlevele 1316-ból 24

vadrózsák

Máriás József: „... hogy napjaink ne csak elteljenek...” 28

hirdető

Felhívás a Kárpát-medence magyar kórusaihoz

Lapszámunk szerzői:

Halász Péter – néprajzkutató, Gyimesbükk
Killyéni András – sporttörténész, Kolozsvár
Lupescu Radu – történész, egyetemi tanár, Kolozsvár
Máriás József – ny. újságíró, Nyíregyháza
NEST csapata – Slam Poetry csoport, Kolozsvár
P. Buzogány Árpád – művelődésszervező, Székelyudvarhely
Romhányi András – művelődésszervező, Budapest
Varga Gabriella – újságíró, szerkesztő, Budapest

Címlapkép: a NEST csapata.
A hátsó borító képe: Fortepan.

Támogatók:

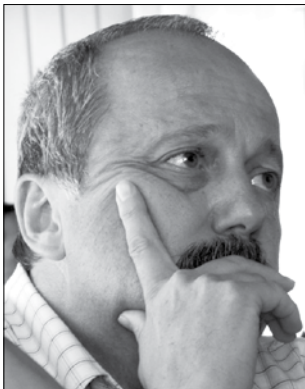
Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület
RMDSZ – Communitas Alapítvány
Hargita Megyei Kulturális Központ
Hargita Megye Tanácsa
Kovászna Megyei Művelődési Központ
Kovászna Megye Tanácsa

Médiapartnerek:

A bizalom mint társadalmi tőke

Kétségtelen, hogy a skandináv államok a keresztény Európának társadalmi berendezkedés szempontjából legfejlettebb, gazdasági szempontból a legjobban teljesítő közösségei. Például a 2008-ban a világra szakadt gazdasági recessziót ezek az országok úgy vészték át, hogy szinte meg sem érezték. Svédországban élő barátomat kérdeztem, szerinte mi lehetett ennek a titka? Számára szinte természetes volt (én meg csodálkoztam, hogy ilyen is létezik), hogy amikor a gazdasági krízis rászakadt Európára, akkor a svéd kormány és az ellenzéki pártok közös programot dolgoztak ki a válságkezelésre, s attól kezdve, bár nem szűntek meg a politikai viták a parlamentben, de a gazdasági kérdésekben a megállapodás értelmében mindig konszenzusos döntéseket hozott a tisztelt ház.

Valami hasonló történetet Finnországban is jó ötven évvel ezelőtt. Hisz Suomi népe által akkor a társadalomba fektetett szolidaritási és bizalmi tőke rövid időn belül meghozta eredményeit, s ma már e kis skandináv ország a világ államainak élvonalában menetel, s a „boldogságindexe” is ugyancsak magas. Tudniillik a múlt század hatvanas éveiben társadalmi konszenzussal a finn kormány egy válságkezelő csomagot állított össze, amelynek hozadéka többek között a munkabérek ideiglenes befagyasztása és a szociális segélyek időszakos csökkentése volt. Ellenben négy kiemelt területet fokozott anyagi támogatásban részesítettek az évek során: az oktatást, az egészségügyet, a kultúrát és kutatás-fejlesztést, vagyis összességében a kreatív tudásbázis építését. És az elmúlt ötven évben jöttek és mentek a kormányok Finnország életében is, de nem jött-ment módra viselkedtek, vagyis az eredeti megállapodás szerint minden politikai irányzat kiemelten támogatta a fentebb említett négy szektort. A bizalom a társadalmi tőke rangjára emelkedett, s ennek köszönhetően az egy főre jutó GDP alapján ma Finnország a világ élvonalában áll, államigazgatás, életminőség szempontjából pedig már Finn-modellről beszélnek.

A skandináv emberek állam iránti mélyeséges bizalmát megtapasztaltam én is jó két évtizeddel ezelőtt, amikor Dániában jártam. Újdonsült dán barátaim kifejtették nekem, hogy országukban a legnagyobb szegényen, ha valakit adócsaláson kapnak. Hisz igaz, hogy nagyon magas a jövedelem után befizetett adó, de a szociális háló kiválóan működik, magas életszínvonalon élnek, és az állam által nyújtott szolgáltatások kiválóak.

A legrégebbi történelmi időktől tudjuk, hogy a bizalomnak milyen erős kohéziós és közösségmegtartó ereje volt és van egy-egy társadalmon belül. A kérdés csak az, hogy hol és miért válik a bizalom egyes közösségekben társadalmi tőkévé, és hol és miért nem lesz az máshol. Skandinávia népeinél nyugodtan kijelenthetjük, hogy a bizalomnak hagyománya van. Meglátásom szerint ehhez sokban hozzájárultak az éghajlati tényezők is. S itt eszembe jut Popper Péter, a néhány évvel ezelőtt elhunyt jeles magyar pszichológus szakember. Ő mesélte az egyik Mesterkurzuson tartott előadásán, hogy amikor egy alkalommal valamilyen lelki problémájának orvoslására egy tibeti lámakolostorban tanácsot kért, a buddhista szerzetesnek az első kérdése az volt hozzá, hogy milyen éghajlatú országból érkezett? Skandinávia népeit nem kényeztette el a természet. A zord Északon, a kemény éghajlati viszonyok között a mindennapi életben az emberek és különböző közösségeik egymásra voltak és vannak utalva. Tudták és tudják, hogy csakis összefogva, egymást segítve, a másik emberben bízva maradhatnak meg. Ennek eredménye az emberek között kialakult egymás iránti bizalom, s az hogy az állam szolgáltató, nem pedig elnyomó.

Ugyanakkor megfigyelhető, hogy amint haladunk a keresztény Európában a zord éghajlatú északról a mérsékelt égövön keresztül a kontinens mediterrán, déli térségei felé, a különböző országokban a bizalom, mint társadalmi kohéziós erő, egyre jobban fogy. (Sőt erre, mifelénk a bizalmatlanság gerjesztése már politikai tőkévé lépett elő.) A mediterrán térségben az éghajlati tényezők már nem kényszerítik olyan erősen az embereket az egymásra utaltságra, s így itt a bizalomnak sincs akkora ázsiója, mint Skandináviában. S végül, csak mint elgondolkodtató tény említem: míg az északi népek alapkultúrájukban, vagyis vallásuk szerint protestánsok, mégpedig evangélikusok, addig a mérsékelt égövű Európa vegyesen katolikus és protestáns felekezetű, a kontinensünk déli mediterrán térségei pedig főleg a katolikus hitben élnek.

Jani T

Halász Péter |

„... akinek emberhez méltó gondja van”

Deáky András Magyar Örökség Díja

A háború után számos honfitársával ellentétben családja nem nyugat felé indult, hanem visszatért ősei földjére, Gyimesbe.

Tisztelt Elnök Úr! Tisztelt Kötöttetett! Tisztelt Ünneplő Gyülekezet!

Ferenczes István csíkszeredai költő szerint a Gyimest alkotó három község – Gyimesbükk, Gyimesközéplek és Gyimesfelsőlök – a magyar érzelmű ember tudatában olyan, mint a Szentháromság. Ha az egyiket kivesszük belőle, az Isten ellen való véték! Ez történt a szélsőséges nacionalizmussal súlyosbított kommunista diktatúra idején Deáky András nemcsak őseitől örökölt, de maga által is választott szülőföldjével, az ezeréves magyar határnál fekvő Gyimesbükkal, amelynek magyarságán kétszeresen betelt a trianoni sors. 1920-ban a Szent István-i Magyarországtól, az 1950-es években a Székelyföldet magába foglaló, magyar többségű Hargita megyétől szakított el a szabadjára engedett idegen önkény. Itt lett belőle magyar örökségét föl nem adó, mindnyájunknak példát mutató értelmiségi tanárember.

Az idén 75 esztendő kitüntetettünk egyik elődje az 1700-as évek elején került kirurgusként a gyimesi határt őrző katonasághoz, ő maga pedig a bécsi döntés után a Partiumba helyezett édesapja révén született a szilágysági Hadadgyörteleken. A háború után számos honfitársával ellentétben családja nem nyugat felé indult, hanem visszatért ősei földjére, Gyimesbe. Az általános iskolából a sepsiszentgyörgyi Székely Mikó Kollégiumba került, s mint önvallomásában írta: „Itt oltották belém a magyarságtudatot, itt készítették fel a nép szolgálatára, itt eredtek bennem azok a gyökerek, amelyek a későbbiekben meghatározták minden cselekedetemet”. Értékes kulturális töltést kapott a marosvásárhelyi tanárképző főiskola hallgatójaként is, de amikor 1966-ban diplomás tanárként hazakerült, már nem volt hol tanítson, mert a

román közigazgatás a moldvai csángók tragikus sorsába taszította Gyimesbükk magyarságát, és idegen nyelven kellett tanítania a csángómagyar gyermekeket. Deáky András azonban nem állt be a megalkuvók sorába. Egy miniszteri rendeletre hivatkozott, amely elvileg lehetővé tette, hogy a román is-

...és idegen nyelven kellett tanítania a csángómagyar gyermekeket. Deáky András azonban nem állt be a megalkuvók sorába.

kolákba járó magyar diákok, ha szüleik írásban kérik, órarenden kívül, hajnalonként anyanyelvüket is taníthatják, s ő felettesei fogcsikorgatása ellenére élt ezzel a vékony lehetőséggel. Megkezdődött számára az a máig tartó szellemi partizánháború, aminek során minden magyarul tartott óráért, a könyvtárban minden magyar nyelvű könyvért, minden magyar történelmi emlék felmutatásáért meg kellett, meg kell harcolnia nem csak az idegen érdekeket képviselő hatóságokkal, de még idegenszívű honfitársaival is.

Deáky András vállalta a harcot! Nem futott sem külföldre, sem Magyarországra, de még a Székelyföld Hargita megyében maradt részébe sem. Kislányát orvos felesége szüleinél, Marosvásárhelyen járatta magyar iskolába, s Kolozsváron elvégezte a magyar-német szakos tanárképzőt, hogy megtarthassa teljes tanári munkakörét, miközben hajnalonként folytatta a magyar nyelv tanítását azoknak a csángó gyermekeknek, akiknek erre igényük volt. Vállalta a házkutatásokat, a fenyegetéseket, könyvtára javának kifosztását, de

Deáky András

nem hagyta el öröklött és választott szülőföldjét. Pedig a megpróbáltatások java még hátra volt!

**Vállalta a házkutatásokat,
a fenyegetéseket,
könyvtára javának
kifosztását, de nem
hagyta el öröklött és
választott szülőföldjét.**

A diktátor oly sok reménységet nyújtó, oly sok lehetőséget csillantó félresöpörése után Deáky Andrásnak is tapasztalnia kellett, mennyi kisebb-nagyobb diktátor maradt nemcsak életben, de hatalomban is, s azt is, hogy a magyarság elleni gyűlölködés milyen mélyen beivódott a többségi nép érzelmvilágába. Ami lehetetlenné tette, hogy a korábbi évtizedekben elkövetett bűnöket jóvátegyék, s a két egymás mellett élő nép között mesterségesen szított ellentéteket „békévé oldja az emlékezet”. Természetes lett volna, hogy a politikai rövidlátás által elszakított Gyimesbüköt – a többi megyehatár-menti csángó kirajzással együtt – visszahelyezik természetes kapcsolatrendszerébe, Hargita megyébe. Deáky András és számtalan gyimesbükki lakos kérvényezte a méltányos közigazgatási kiigazítást – mindhiába. Meg kellett küzdenie nem csak a többségi nép kicsinyességével, nem csak saját népének meghasonlottságával, de

az „államalkotó” többség egy részének görcsös félelmével is, ami megalapozatlan, hisztérikus vádaskodásokhoz vezetett. Márpedig nincs elviselhetlenebb mindkét fél számára, mint mikor a hatalmon lévő többségnek van kisebbségi érzése, mert azt nem lehet józan érvekkel kezelni.

De az élet nem minden területén érte vereség a gyimesbükki magyarságot, és ez elsősorban Deáky Andrásnak köszönhető, aki lehetőleg nem vett tudomást az acsarkodókról. Követte II. János Pál pápa útmutatását: *ne féljete!* Lépésről lépésre, ellenfeleit is igyekezett meggyőzni arról, hogy „ne féljenek”, mert nem ellenük dolgozik, hanem a saját népe érdekeit szolgálja. Igyekezett megértetni a gyimesbükki magyarsággal, hogy „a magyar gyermeknek magyar iskolában a helye”, s ha nem is fogadta el minden falustrása ezt a tételt, nagy nehézségekkel ugyan, de a község két iskolájában megvalósították a magyar anyanyelvű oktatást. Gyümölcsöző külföldi kapcsolatai révén korszerű felszerelést kapott Gyimesbükki iskolái és kórháza számára, ezt azonban a megyei hatóságok széthordták, valósággal kirabolták. A Duna Televíziótól kapott parabola-antenna és a falubeliek segítségével, kábelhálózattal számos család számára lehetővé tette a magyar műsor élvezetét. Mindezt egy olyan, Bákó megyéhez kapcsolt községben, ahol hivatalosan románnak tekintenek minden csángómagyart.

Deáky András példát mutatott a gazdasági alapok lerakásának fontosságára is.

Ivóvíz-hálózatot szervezett és épített a község gyimesi részén, megteremtve a falusi turizmus számára fontos fürdőszobák létesítésének lehetőségét is. És hogy az idelátogatók ne csak Gyimes természeti szépségeiben gyönyörködjenek, többek segítségével létrehozta az ún. Rákóczi-várral szemközt az egykori ezeréves határ mellett lévő Kontumáci templom és erődítmény környékén azt a kiterjedt katonai emlékhelyet, ahol az idelátogató zarándokok tiszteleghetnek a madfalvi veszedelem, 1848–49, valamint a két világháború hőseinek és áldozatainak emléke előtt, akik valamikor fegyverrel védtek a magyar határt. Többek együttműködésével helyrehozta a történelmi Magyarország legkeletibb, 30. számú, lebontásra ítélt vasúti őrházát, ahová elhelyezték Bilibók Ágoston helyi lakos értékes vasúttörténelmi gyűjteményét. Hasonló célt szolgálnak a Deáky-panzió környékén létesített esztétikus, megragadó történelmi emlékek: a Szent István-szoboregyüttes, az ősszmagyarság történelmi emlékhelye, Wass Albert és II. Rákóczi Ferenc gránitszobra, a 71 esztendeje itt harcoló vitéz Sebő Ödön emlékoszlopa és mellszobra. Megannyi magyar identitást erősítő műalkotás, köztük egy művészi kivitelű harangláb, a következő feliratú harangocskával: „Valahányszor megszólalok – hirdetem, hogy magyar vagyok”.

**Igyekezett megértetni
a gyimesbükki magyarsággal, hogy a magyar
gyermeknek magyar
iskolában a helye, meg-
valósították a magyar
anyanyelvű oktatást.**

Ez lehet Deáky András életének és munkásságának is messzire hangzó jelmondata, hiszen kitüntettünk magyarságát hirdeti, a magyar örökséget szolgálja minden szava, minden kapavágása, minden fejszezsapása. Immáron nemcsak szűkebb pátriájában a gyimesi fenyevesek között, de egyre inkább az egész Kárpát-medencében és a nagyvilágban élő magyarok számára is.

(Elhangzott március 19-én a Magyar Tudományos Akadémia dísztermében tartott ünnepi díjátadáson)

Romhányi András

A Magyar Kollégium

Az anyaország és a határon túli régiók között a kulturális – ezen belül a közművelődési – szférában a '90-es évek társadalmi fordulata után sokcsatornás kapcsolat jött létre.

Az anyaország és a határon túli régiók között a kulturális – ezen belül a közművelődési – szférában a '90-es évek társadalmi fordulata után sokcsatornás kapcsolat jött létre; mindjárt az első időszakban két, egymástól lényegében elkülönült szálon: az állami intézmények, alapítványok – elsősorban anyagi – támogatása és a civil szervezetek – elsősorban önfinanszírozó – támogatása révén.

Az állami intézményrendszer – jellegéből, feladataiból, felépítéséből adódóan – nem képes a felmerülő igények teljességét kezelni, nem tud elegendően rugalmas lenni. A határon túli civil szervezetek napi munkájukhoz a legtöbb segítséget – éppen, mert az szakmai, módszertani segítség – a magyarországi civil szervezetektől kapják.

A három szféra szerepe a kapcsolatépítésben

Mit vár el a határon túl élő magyarság az anyaországtól? Kapjon politikai támogatást, kapjon gazdasági támogatást, kapjon módszereket, biztatást.

Mikor érzi jól magát a határon túli magyar? Ha elviselhető életszínvonalat tud teremteni magának. Ez elsősorban az ő problémája, megoldása az ő feladata. Ha saját kultúrájában tud élni. Ha egy másik nép országában magyarként tud állampolgár lenni. Ha erős lehet önazonosság (identitás) tudata.

A hatalmi szféra nyilatkozatokat tesz, szerződéseket ír alá, alapszerződést köt. Ezek általában fontos dolgok. A gazdasági szféra kihasználja azt, hogy nincsenek nyelvi akadályok. Ezen a területen azonban nincs barátság, ez szigorúan pénzalapon működik. Vagyis bármilyen fontos is ennek a két szférának a munkája, valami hiányzik! Ki törődik az emberrel? Ki segíti a külhoni magyart abban, hogy érdemben *gyakorlhassa* is saját kultúráját?

A civil szervezetek nem függenek a hivatalos állami politikától, azaz minden körülmények között működnek; sőt

éppen egy esetleges politikailag „hideg” időszakban nő meg a jelentőségük; gyorsak, rugalmasak; konkrét problémát tudnak megoldani, nem vesznek el a globalitásban.

A magyarországi civil szervezetek a segítséget leginkább úgy tudják adni, ha közvetlen kapcsolatban állnak a határon túli szervezetekkel.

Mire van szükségük a határon túli szervezeteknek? Ha megkérdezzük egy csoportot, hogy eredményes működésükhöz leginkább mi hiányzik, akkor – a legtöbb esetben – az alábbi eredményt kapjuk: pénz, információ, helyi tudás, együttműködés, bizalom. A hivatalos, állami és gazdasági szervezetek legfeljebb az első kettőt tudják adni, azaz nem tudják lefedni a teljes igényt. Ezért van szükség civil szervezetekre! Ezért alakult meg a Magyar Kollégium!

A civil szervezetek nem függenek a hivatalos állami politikától, azaz minden körülmények között működnek; sőt éppen egy esetleges politikailag „hideg” időszakban nő meg a jelentőségük.

A Magyar Kollégium

A Magyar Kollégium ötlete egy, a határainkon túl élő magyarok részére – 1990 novemberében – megszervezett népművelés-szakmai képzés átütő sikere kapcsán fogalmazódott meg.

A népművelői (közművelődési, kultúráközvetítői, kulturális szervezői stb.) szakma az elmúlt évtizedekben Magyarországon – két évszázados hagyományra építve – értékes eredményeket hozott létre, használható módszereket

Civil Akadémiások Boszniában

fejlesztett ki. Ezek megismertetése a határainkon túl élő magyarsággal az anyaország feladata. Ennek a munkának egyik „napszámosa” a Magyar Kollégium.

A Magyar Kollégium az egyetemes magyar kultúra értékeit őrző és gyarapító szellemi műhely. A Magyar Kollégium a magyarországi közművelődési szakma eredményeit, módszereit közvetíti a határainkon túl élő magyarság számára. A Magyar Kollégium az aktuális politikától független, nemzeti intézmény.

Bécsben működik egy intézet – neve Collegium Hungaricum –, amelynek az a feladata, hogy a magyar kulturális értékeket hozzáférhetővé tegye a bécsi-ek, az osztrákok számára. A latin nyelvű elnevezés magyar megfelelője: Magyar Kollégium. Szervezetünk – mely ezt a nevet viseli – Budapesten székel és az a vállalt feladata, hogy segítse a magyar kultúra értékeit hozzáférhetővé tenni minden – elsősorban – kisebbségben élő magyar számára.

A Magyar Kollégium kialakulása

A Magyar Kollégium ötletéhez el kellett jutni. Az általa végzett tevékenység egyértelmű elkülönülése más munkák-

tól, a Magyar Kollégium nevének – mint védjegynek – szerepeltetése az 1992. esztendő elejére esik. Mindazonáltal a Magyar Kollégium intézményének alapvetése már 1991 februárjában elkészült, ekkor született az elnevezés is. Akkoriban azonban a feltételek még hiányoztak a tervszerű-rendszeres munka megindításához. Az ezt megelőző időszak útkeresés volt. Mégis, a tartalmi és személyi azonosság, valamint a munka folyamatosága miatt az 1990-es kezdés óta végzett tevékenységet a Magyar Kollégium teljes joggal vallja magáénak.

A Magyar Kollégium működéséhez a jogi háttérrel 1992 és 1996 között a Budapesti Népművelők Egyesülete adta. 1996. július 1-én megalakult a Magyar Kollégium Kulturális Egyesület.

A Magyar Kollégium alapelvei

A Magyar Kollégium közművelődés-szakmai szervezet. Politikával nem foglalkozik sem határon belül, sem azon túl.

A Magyar Kollégium munkatársai, szakemberei nem nyilvánítanak véleményt határon túli, helyi vitás kérdésekben.

A Magyar Kollégium nyitott szervezet. Minden más szakmai szervezettel kész az együttműködésre, ha az kölcsönös érdekeken nyugszik, a partner

tiszteletben tartja a Magyar Kollégium alapelveit.

A Magyar Kollégium feladatának tartja, hogy olyan találkozókat szervezzen, amelyeken különböző, határon túli régiók szakemberei közvetlenül tudnak eszmét cserélni.

A Magyar Kollégiumnak nem feladata az adományozás. A segítséget tanítással adja. Más helyen bevált módszereket ajánl. A szakmai tapasztalatokat képzéssel közvetíti. (Nem halat visz, hanem segít jobban halászni.)

A képzések során az együttgondolkodás a legfőbb módszer. A Magyar Kollégium munkatársai, szakemberei tanácsot adhatnak, de nem vállalkoznak arra, hogy megmondják a helyi szakembereknek; mit kell tenniük.

A Magyar Kollégium tevékenysége

A Magyar Kollégium azon kevés magyarországi szervezet egyike, amely kifejezetten a határon túl élő magyarság kulturális munkáját segítő jött létre; és amely éppen, mert civil szerveződés nem anyagi támogatással segít, hanem szervező-szakmai-szolgáltató tevékenységgel.

Határon túli rendezvények társrendezője. Állandó partnere a felvidéki

A Magyar Kollégium legnagyobb érdeme azonban a rugalmasság, a gyorsaság. Maga is civil szervezet lévén, tisztában van azzal, hogy mit jelent az azonnali segítség.

Jászói Nyári Egyetemnek, a kolozsvári fiatalok által a Kászonokban szervezett Minimum pARTy-nak és a vicei Mezőségi Fesztiválnak.

Művészkörutak szervezése. Megszervezte a Kerekasztal Színházi Társulás turnéját Erdélyben; Cseh Tamás és Ferencz Éva sok fellépését a Kárpát-medence több helyszínén; továbbá Urmai Ungurán László akvarellkiállítás-sorozatát a Partiumban és Erdélyben. Az eltelt negyedszázad során – a szervező féllal együttműködve, annak kérésére – számos, határon túli rendezvényre vitt előadót. Eddigi legnagyobb munkája 2000 szeptemberében bonyolódott le: a Csíkszeredai Hargita Nemzeti Székely Népi Együttes Kárpát-medencei turnéját szervezte meg, melynek során az együttes hét országban tizenöt alkalommal lépett fel.

Képzések szervezése. Az együttműködő partner kívánsága szerint teljes vagy részleges képzési tematikával és előadó-gárdával segíti a helyi

szervezetek munkáját. A legnagyobb sikerük a pályázatírói képzéseknek volt.

Kistérség-fejlesztés. Zetelaka és környéke, Ivó ennek helyszíne. A Magyar Kollégium közreműködésével jelent meg Ivóban két kalendárium is.

A **Civil Akadémiák** sorozata (eddig 14 alkalommal) külhoni magyar kulturális civil szervezetek vezetőinek továbbképzése és tapasztalatcseréje. A Magyar Kollégium 1999-ben továbbképzést szervezett külhonban élő kulturális civil szervezetek vezetői számára. A munka folytatódott, a tapasztalatcseréket azóta majd' minden évben megrendezték. A helyszín azonban már nem Magyarország, hanem a résztvevők valamelyikének hazája. Így a tanácskozás résztvevőinek – Európa 9 országában élő szakembereknek – módjuk van megismerni a fogadó ország civil szervezeteinek munkáját.

A **Budakalászi Találkozók** megszervezése. A Kárpát-medencei Kisebbségi Magyar Civil Szervezetek Fóruma a legnagyobb ilyen szakmai konferencia, melyeken rendre 80–100 szervezet képviselteti magát (eddig 12 alkalommal). A Magyar Kollégium szervező partnerei kül- és belhoni civil szervezetek, amelyek együttműködve, korábban már jól bevált feladatmegosztással szervezik meg a magyarság összetartozása jegyében az értékteremtő programot. A résztvevők számára a tanácskozás elemei közül a legfontosabb maga a találkozás, az együttlét, az eszmecsere. A résztvevők többségének ez adja az egy évre szóló lelki muníciót. A fórum a határainkon kívül élő magyarság

szülőföldjén való boldogulásának, Magyarországgal és a nemzettel való sokoldalú kapcsolatai ápolásának és fejlesztésének előmozdítását, magyar nemzeti azonosságtudatának megerősítését szolgálja. A résztvevők között érzékelhetően szövődik a háló, amely magabiztos fellépést kínál számukra napi problémáik megoldásánál. A hosszú távú cél, hogy a „budakalászosok” – a tanácskozásokon szerzett tapasztalataikra és magabiztosságukra építvén – egyfajta segítői legyenek a környezetükben folytatott nemzetmegegyező tevékenységnek.

A Magyar Kollégium eddigi – negyedszázados – működése során mintegy 730 számottevő projektje (képzések, tapasztalatcserék, tanulmányutak, színházi turnék, hangversenyek, előadások stb.) és közel 10 folyamatos munkája (módszertani segítség, kistérségfejlesztés, klubvezető-képzéssorozat, egy-egy produkció menedzselése, információszolgáltatás pályázati lehetőségekről stb.) volt. Ezek nagy része szakmai kapcsolatépítés, azaz: tanulmányút, képzés, szakember-csere. Ezen tevékenységekhez sokszor a témához kapcsolódó ajándék (szakkönyvek, folyóiratok, szakirodalom) is párosult. A képzések kb. felének helyszíne Magyarország volt, a másik fele valamely szomszédos országban bonyolódott le.

Szellemi műhely. Közreműködésének köszönhetően sok ezer magyar lehetett jó beszélgetések, előadások, viták résztvevője.

A Magyar Kollégium legnagyobb érdeme azonban a rugalmasság, a gyorsaság. Maga is civil szervezet lévén, tisztában van azzal, hogy mit jelent az azonnali segítség. Munkájával többnyire nem a nagy ún. „ernyőszerzeteket” segíti – bár erre is sok példa van –, hanem a kis szervezeteket. Kérés esetén nem mérlegel, nem futtatja esztelen körben a lehetőségeket, hanem azonnal cselekszik.

Szinte összes munkája kisebbségben élő partnere ötletét kibontva vagy azok javaslatára jön létre. Vagyis beszélgetések során születik meg az ötlet vagy merül fel valamely konkrét igény. Ez csak állandó kapcsolattartással, a „határon túli jelenléttel” s bizalommal érhető el.

A Magyar Kollégium logója

A Magyar Kollégium logója 1991-ben alakult ki a szervezeti formával és a tevékenység elkülönülésével egy időben.

A 2006. évi budakalászi találkozó résztvevői

Eleinte – alkalmanként – csak a jellegzetes betűtípus jelezte, hogy azonos szervezet tevékenységéről van szó. Később úgy vált nemzeti színűvé a felirat, hogy a piros betűket zöld vonal húzta alá. Végül kikristályosodott a mai forma: piros kerettel, zöld betűkkel.

A motívumok Kós Károlytól származnak. Az erdélyi polihisztor a *Székelly balladák* című – jövőbelijének, Balázs Idának jegyajándékul készült – kicsi könyvben használta ezeket a betűket és az ehhez hasonló vonalakat. A betűket kalotaszegi temetők korhadó kopjafáin fedezte fel az író. A vonalvezetést pedig az akkoriban (1907) kibontakozó új európai stílusirányzat, a szecesszió sugallta.

A Magyar Kollégium logója e motívumkincs lehető legegyszerűbb változata. Nemzeti színben és feketében egyaránt használható.

A Magyar Kollégium emblémája

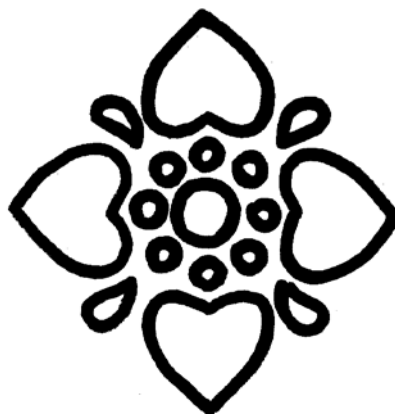
A Magyar Kollégium Kulturális Egyesület 1997. június 27-i rendkívüli közgyűlésén a jelenlévők egyhangúlag megszavazták, hogy az úgynevezett kaftánveret legyen a Magyar Kollégium emblémája.

Amikor a Magyar Kollégium számára jelképet kerestem, több szempontot tartottam fontosnak. A leendő emblémával szembeni elvárások: jelképezze a magyarság egységét; utaljon a kultúra-kapcsolatra; legyen könnyen rajzolható; legyen egyszerű; legyen esztétikus.

A Magyar Kollégium egyik alapelve, hogy semmiféle hatalomhoz, politikai irányzathoz nem kötődik.

A fentiek kielégítésére két megoldás kínálkozott: valamely, már meglévő motívumot felhasználni, vagy új jelvényt tervez(tet)ni.

Úgy döntöttem, hogy mivel a magyar képzőművészet az elmúlt századok alatt sok értékkel ajándékozta meg a világot, ezek közül választok egyet. Új embléma keresésének ellentmondott az is, hogy bárki tervezze is azt – akár hivatásos grafikus, akár műkedvelő művész –, nagy valószínűséggel a jelen politikai hatások befolyása alatt áll, elképzelései ebből táplálkoznak majd. Márpedig a

Magyar Kollégium

Magyar Kollégium egyik alapelve, hogy semmiféle hatalomhoz, politikai irányzathoz nem kötődik. Ezért elsősorban valamely régi ábrázolás fellelésére törekedtem.

A magyarság történetének abból az időszakából kerestem motívumot, amikor a nép *egységes* volt, amikor tehát már közös volt sorsa, de még nem választották el határok egyes csoportjait. Ez az időszak a honfoglalástól a mohácsi vészig terjed. Aki keres, talál! 1996. október 5-én néztem meg a Nemzeti Múzeumban az „Őseinket felhozád” – *A honfoglaló magyarság* című kiállítást. S ezen fedeztem fel a rajzon látható *kaftánveretet* (találták Sándorfalva – Eperjesen).

A négy befelé forduló szív kifelé négyzet alakot ad ki. (Ez a forma fellelhető az Újfehértó–Bicskepusztán talált tarsoly veretén is.) A szív szimmetriája miatti nyolcas tagolást befelé gyönyörűen kerekíti tovább a kis *gyöngyökkel* körülvett nagy középső *gomb*. A szívek közötti négy *levélke* díszesebbé, egyben zárttá teszi a rendszert.

Az egyes motívumrészeknek persze önálló jelentésük is van.

A szív az *érzelmek* színhelyeként vált a szeretet – és a szerelem – szimbólumává. A *négyzet* az állandóság, az időtlenség, a mozdulatlanság, szilárdság szimbóluma; jelképezi a négy égtájat, a világot, a természetet. A *kör* az ég jelképe, a tökéletességé, a harmóniáé. A *kör* és a *négyzet* ellentétpárok, de együtt magát a teljességet, a világmindenséget, ég és föld egységét szimbolizálják. A *gyöngy* az ősnemzés és a születés, a női termékenység jelképe. A *gyöngysor* a kozmikus rend és a belső harmónia szimbóluma. A *levél*

általában az életet, az évenkénti megújulást jelképezi.

Nem tudjuk, hogy a – díszítésükben is nyilvánvalóan jelképeket használó – magyarság számára pontosan mit jelentett ez a *szimbólumrendszer*. Nyilván nem ugyanazt, amit – a ráarakódott kulturális rétegek miatt – ez ma számunkra jelent. Ám az biztos: az ősi magyar hitvilág lényege a *sámánizmus* vagy más néven *táltoshit* volt. Nem tételes vallás, hanem az *ősi hiedelmek bonyolult rendszere*, amely magában foglalta a világról, az ember biológiai és szellemi létéről alkotott elképzeléseket.

Az ékszer igényes ötvösmunka, aranyozott ezüst. A motívum minden biztonnal már Etelközben is megvolt. Egyszerű, könnyen rajzolható és szép. Egyéni megítélés kérdése persze, hogy mennyire jelképezi a magyarság egységét, s mennyire utal a kulturális értékek fontosságára.

Jelentésrendszerében mindenesetleg alapvető jegyeket hordoz. Alkalmassá a Magyar Kollégium emblémájának.

Tompa László ezt írja *Lófürösztet* című versében:

„S én nem tudom a sorsot, mit tartogat még ezutánra?

E végzetes ég alatt lesz-e még öröm? De tudok annyit, hogy ha öröm helyett Tüzes mennykővek szakadnak is itt le, – Míg gyászosan évek százai húznak el – Ők örömtelenül is, ha kínba

tébolyodottan:
Itt fognak élni örökké, - hogy Imre szorítja,
Áron pedig... Áron pedig nem hagyja magát!”

A Magyar Kollégium Áron és Imre miatt jött létre, és miattuk működik ma is.

Varga Gabriella

„Mustármagok” éneke Marosvásárhelyről

„Az Isten Országá olyan,
mint a mustármag,
amelyet az ember elvet
a földjébe. Kisebb ugyan
minden más magnál, de
amikor felnő, nagyobb
minden veteménynél.
Sőt akkora fává nő, hogy
az ég madarai rászállnak
és ágai közt fészket
raknak.” (Mt 13,32)

Három évvel ezelőtt, 2013 Pünkösdvásárnapján a Duna Televízió képernyőjén nem először tűnt fel a Mustármag Énekegyüttes. A *Magnificat a Kárpátokban*, a *Te Deum* és a *Hiszek a romokon* saját szerzésű rockoratóriumok, valamint a *Magyar mise* nagy sikerű bemutatása révén ismertté vált marosvásárhelyi egyetemisták zenész és énekes csapata ezúttal a közelmúltban elkészült, Márton Áron püspök alakját középpontba állító, *Népemért vállalom* című zeneművét mutatta be Gyimesbükkön az ezeréves határnál összegyűlt ünneplő sokaságnak és a televíziónézőknek.

Alig látni manapság fülhallgató nélkül járó, kelő, létező fiatalot. Az internet, az mp3-ak, 4-ek, okostelefonok és egyéb csúcstechnikai csodaherkentyűk mára állandósították a zenehallgatás lehetőségét minden helyzetben, minden helyszínen és minden tevékenység közepette. Ma már nem azt számoljuk, hogy a fiatalok hány órát töltenek zenehallgatással naponta, hanem azt, hogy hányat nem ezzel töltenek – a hallgatott zene pedig (tisztelőt a kivételnek) legtöbbször erősen negatív hatásokat hordoz, és negatív tartalmú szövege is folyamatosan rombol. A színpalak mögött kitalált és mesterségesen összetákolt, nyugatmásoló sztárocskák legtöbbször az egyik tehetségkutatótól a másikig sztárocskák, mégis a tizenéves korosztály ideáljává válnak. Ennél is nagyobb baj, hogy korunk popzeneje saját iparágat és piacteret alakított ki a klubok és diszkók árnyékában, saját holdudvara van, szenvedélybetegségek, alkohol, drog, erőszak melegágya lett. Ennek a többnyire importárúnak a fiatalok által tulajdonított jelentősége és rájuk gyakorolt hatása rémisztően nagy; meghatározó módon rossz irányba tereli őket.

Mindeközben itt-ott meg-megbúvik egy-egy sziget, ahol a veleszületett tehetség is kibontakozhat, mégpedig

saját meggyőződése szerint, helyi gyökereiből és hagyományaiból táplálkozva, építő, előremutató, pozitív értékekre építkezve. Róluk persze kevesebbet hallunk. A marosvásárhelyi „mustármagok” közössége is ilyen sziget.

Kollégiumi nagycsalád

„Evangéliumi gyökerekből megújuló magyar népi lelkiség” – ezt a gondolatot választotta mottójául a marosvásárhelyi Mustármag Közösség, s ennek mentén igyekszik arculatát kialakítani, mondanivalóját megfogalmazni. A közösség Papp László személye köré szerveződik, aki a '80-as évek végén, '90-es évek elején – akkor még nagyenyedi plébánosként – felismerte, hogy a hagyományos igényeket kielégítő pasztorációs munka mellett átfogó, szakszerűen kivitelezett, a hívek szociális, művelődési, lelki és gazdasági életét érintő megújulási mozgalomra van szükség. A meghirdetett missziós munka eredményeképpen többféle tevékenység kibontakozott a nagyenyedi plébánián: létrehozták az erdélyi történelmi családok egyesületét (Castellum Alapítvány), erdélyi fiatalok részvételével zenei találkozót szerveztek (Talentum Fesztivál), az évek során több mint négyezer résztvevővel, bentlakás és „kovászközösségek” létesítésével nevelési és evangelizációs programokat koordináltak (Mustármag-Kairos Egyesület), a Caritas keretében beindították a házi betegápolást, valamint más, a Máltai Szeretetszolgálatához kapcsolódó szociális programokat, nem utolsósorban több mint 450 munkahely létesítését jelentő gazdasági tevékenységeket indítottak el. Papp László atya mindehhez csupán ennyit fűz: „Mindig voltak helyzetek, amelyekből a legtöbbet próbáltam kihozni.”

A Mustármag Énekegyüttes

A kezdeményezések számára a plébánia jelentette a helyi gyökeret, annak árnyékában növekedtek tovább, aztán megtanultak a saját lábukon állni, majd távlatban, szétsugárzó keretben éltek tovább egy összefüggő, egységes, egymást támogató programrendszer alkotva. Ennek a programnak lett szervezője a Mustármag Közösség, amelyhez 1993-ban csatlakoztak az evangéliumi közösség megélésére indítottatást érző első tagok. A nagyenyedi plébánián kialakított diákonthonban való együttélés időszakában kezdett beérni a közösség kibontakozásának módja, és megfogalmazódtak a jövőre irányuló tervek és célok is. A római katolikus diákok mellett – saját lelkészük tudtával – unitárius és református fiatalok is beköltöztek az otthonba, ahol a „közösségben növekedünk, hogy közösséget nevelhessünk” elv szellemében készültek hivatásukra.

1999-ben Papp Lászlót Marosvásárhelyre helyezték, ahol plébánosként szintén megújító szándékkal és missziós lelkülettel próbált tevékenykedni. Az enyedi otthonban élő vagy onnan már kikerült, de a vele és a társakkal is kapcsolatot tartó fiatalok ott is rendszeresen felkeresték, miközben a vásárhelyi fiatalokkal is kiépítették kapcsolatukat. Az 1999-ben bejegyzett Mustármag Közösség szolgálatának kibontakozásában jelentősnek számít az a mozzanat, amikor Papp László elhagyta a marosvásárhelyi plébániát,

és 2001 augusztusától érseki engedéllyel teljesen az evangelizációnak szentelte életét. Missziós munkájában az időközben köréje szerveződött – és szűkebb vagy tágabb értelemben közösségi életet élő – fiatalok álltak és állnak segítségére.

A 2005-ös év újabb mérföldkő volt a közösség életében: Csátó Béla akkori marosvásárhelyi főesperes-plébános felkérte Papp Lászlót és a Mustármag Közösséget a belvárosi Keresztelő Szent János-plébániához tartozó kollégium belső életének megszervezésére. A város főterén található, szépen felújított „lábasház” emeleti részein berendezett Szent Imre Kollégium ma összesen százhusz középiskolás diáknak és egyetemi hallgatónak ad közös otthont, olyan fiataloknak, akik nemcsak lakást keresnek, hanem keresztény közösségben szeretnének fejlődni és lelkileg, szellemileg kibontakozni. Mellettük négy, a volt enyedi és a marosvásárhelyi kovász-közösségekből kikerült nevelő is a kollégiumban lakik. Mint mondják, ők a feladatukat inkább szolgálatként, mintsem „munkakörként” élik meg, és már nem tudnak kiszakadni innen.

A közösség székhelyét jelentő kollégiumban találkoznak egymással a helyi „mustármagok” és a régebbi tagok, s tartanak különböző programokat. A kollégiumi bentlakók és a közösség kintlakó tagjai a közös tevékenységeken, kirándulásokon kerülnek

kapcsolatba egymással. Sóvárád mellett egy csodálatos természeti környezetben megbúvó kis „remeteséget” is kiépítettek, ahol legfőképpen gyermek és ifjúsági lelkigyakorlatokat szerveznek.

Kiemelt szempont számukra, hogy a közösség tagjai egyénileg is jó kapcsolatot tartsanak egymással. Céljuk a szeretet kifejezése, a család megbecsülése, az otthon értékeinek megfogalmazása, és annak az értékrendnek a képviselése, amelyik első helyre Isten országát és nem az evés-ivást helyezi. A felszínre került gyengeségeket, bajokat imába foglalják. Fontosnak tartják a szimbólumokat, mert – mint mondják – azok az alapokra, a gyökerekre mutatnak rá félreérthetetlenül.

A 2012-ben Jakab Antal-emlékdíjjal kitüntetett közösség megannyi, a fiatalok megújulásához vezető utat jár, s ezek között a rockoratóriumok és rockoperák útja előkelő helyen szerepel.

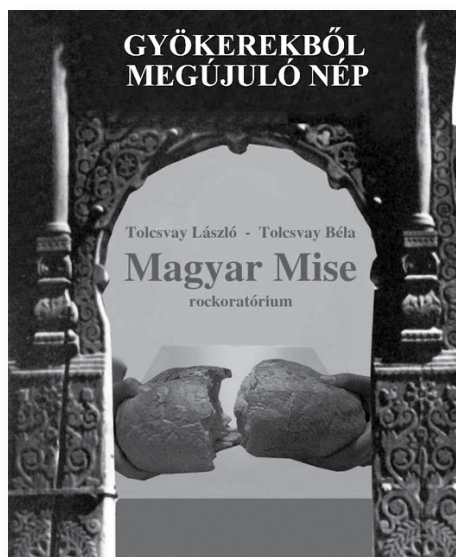
Papp László atya elmondta: van egy kórusuk és egy zenekaruk. A kórusnak a házlakók több mint fele tagja. Hamar belátják a fiatalok, hogy ezek a közösségi élmények őket is építik, ezért mindenki nagyon lelkesen jár a próbákra és a fellépésekre. „A csapatban való részvétel nem kötelező. Kitevesszük a lapot, és az iratkozik fel, aki akar – magyarázza a lelkivezető. – És általában akarnak jönni. A mi diákjaink egész napjaikat, hétvégeiket szánják a közös szolgálatra...”

Céljuk a szeretet kifejezése, a család megbecsülése, az otthon értékeinek megfogalmazása, és annak az értékrendnek a képviselése, amelyik első helyre Isten országát és nem az evés-ivást helyezi.

A zenés misszió gondolata akkor merült fel a „mustármagokban”, amikor Marosvásárhely megszólítását tervezték. Első, Magyar mise-előadásukat a városmisszió megnyitójára szánták; ekkor döntötték el azt is, hogy kilépnek a templom falai közül a világba. „Tudtuk, hogy a Nemzeti Színházban is megállja a helyét az evangélium, de nem voltunk benne biztosak, hogy eljönnek az emberek. Aztán zsúfolásig telt a színház...” – meséli Papp László atya.

Tolcsvay László – Tolcsvay Béla: Magyar Mise

Az anyaországi közönség előtt jól ismert *Magyar Mise* az egyszerűen megfogalmazott szöveg és zene eszközével vezet végig az érett személyiséggé válás útján. Ráhangol a bűnbánatra, a bűntől felszabadult örvendezésre: Isten hűséges, irgalmas és nagyon szeret. A mi közelségünket akarja. Serkent, hogy hűségesek maradjunk hozzá, önmagunkhoz, és értékeinket megvalljuk, életkedvet nyerjünk. Az alapértékek pedig: a szellemi örökség, az ősi közösségi tapasztalat és Krisztus személye.

Már a bűnbánatot átítatja az öröm. A Teremtő nem elítéli, széttiporni, megbüntetni, hanem felszabadítani akar minket... *Kyrie*. Ez az öröm a *Glóriában* szabadsággá oldódik és a nyitott szív megfogalmazza, újraértékeli önmagát. Megtörténik az önértékelés, a talpra állás, és ezt kifelé is megvalljuk. Egy üzenet hordozója leszünk. Meghatározzuk és vállaljuk önmagunkat. Vállaljuk a fizikai világból való kitorést, az emelkedést – ez a *Credo*. Ez az új minősítés válik életünk tartalmává. Ezért mindent odaadunk. Mindenáron szabadok akarunk maradni. Ez a Felajánlás. Annyira lenyűgöz a Teremtő szeretete, irgalma, fensége, szentsége, hogy megrendülünk. Ez a lenyűgöző találkozás teljesen átfórmál... *Sanctus*. Az Atya Jézust küldte el „vendég hívónak”, hogy gyűjtse össze a násznépet a menyegzőre, a lakomára, az ünnepre. A mise szerkezete a személyiségfejlődés, az emberré válás folyamatán vezet át. A legalapvetőbb szükségleteinkre épül, és kibontakoztat a találkozás során.

Csiszér László „mustármagos” zeneszerző így emlékszik vissza az előadá-

„Az egyik leggyönyörűbb előadásunk, ami engem különösen megérintett, Petrozsényben volt. A helyi polgármester is eljött és több román ember is, akik a végén meghatódva mondták, hogy megérintette őket a dolog, és kérték a hanganyagot.”

sokra: „A Magyar Misét a megkapott zenei anyagra énekeltük. Külön élmény volt számunkra az is, amikor egy hosszabb turnéra eljött velünk Tolcsvay László is, és velünk együtt énekelt. Az egyik leggyönyörűbb előadásunk, ami engem különösen megérintett, Petrozsényben volt. A helyi polgármester is eljött és több román ember is, akik a végén meghatódva mondták, hogy megérintette őket a dolog, és kérték a hanganyagot.”

Magnificat a Kárpátokban

A zenés táncszínházi mű témája a klasszikus teremtéstörténet. Célja rávilágítani a bűn roncsoló hatalmára, felébreszteni a csodálatot Isten és a teremtett világ iránt.

A hegygerincek fölött áthömpölygő hang bemutatja a Teremtő Istent. A teremtés több mozzanatban történt: először az anyagtalanság, szellemi világegyetem születik meg, majd a láthatatlan mennyi lények öröme átterjed a látható világra is. A hálát, a csodálatot versengve élik meg. A dicsőítés csúcspontján megjelenik a színen egy új „titok”, aki nem tud osztozni ebben a szabad örömben. A láthatatlan lények világában feszültség keletkezik.

A démonok Éva életében is színre lépnek. Úgy tűnik, hogy a kezdeti szabad öröm, a hála világa teljesen összeomlott. A démonok minden kis épen maradt szigetet elfednek a bűnnel...

Az előadásról Papp László atya a következő emléket idézi: „A Magnificat 2004. február 24-i marosvásárhelyi bemutatója idején az igazgató azt mondta, hogy több évtizedes pályafutása során ilyen tömeg nem volt a Nemzeti Színházban. A tűzoltók bezárták a külső kapukat, hogy ne tudjanak többen bemenni, mert félték, nehogy leszakadjanak az erkélyek...”

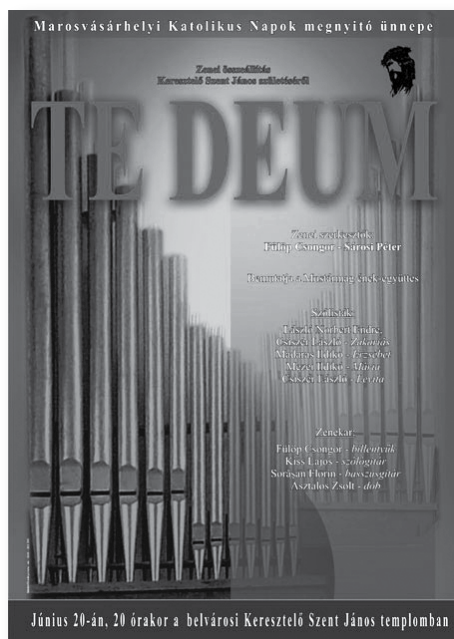
Te Deum – rockoratórium Keresztelő Szent János születéséről

A *Te Deum* zenei összeállítás is része annak a missziós szolgálatnak, amelynek keretében a Mustármag Énekegyüttes a Tolcsvay-testvérek *Magyar Miséjével* és a *Magnificat a Kárpátokban* rockoratórium bemutatásával próbálta megszólítani az érdeklődőket.

A *Te Deum* laudamus Te latin gondolat azt jelenti: Téged, Isten, dicsérünk. A bibliai nyelvezet szerint a dicséret a szépség tündöklését, a dolgok valóságos értékét fejezi ki. A dicséret Isten személyére figyel. A dicséretben nem Istennek hízelnünk, hanem mi alakulunk át. Szeretetében, erőterében időzünk. Isten az ő dicsőségét megosztja az angyalokkal és az emberrel. Meghív, hogy ennek kisugárzásában éljünk. Ha nem ezzel a dicsőséggel tápláljuk vergődő szívünket, akkor szívünk elszédítéséhez nem elég a világ összes alkohol és kábítószer termelése. Nem elég a szórakoztatóipar figyelmünk szétszórásához. Életünk végéig így is, és a halál küszöbén végképp, lényünk Isten dicsősége után sikolt.

Keresztelő Szent János felismerte Jézusban Isten közénk jött dicsőségét. Keresztelő Szent János születésével Isten beleszól a természet és a történelem kudarcába.

Mária és Erzsébet (Keresztelő Szent János anyja) olyan édesanyákként állnak előttünk, akik emberileg a legreménytelenebb, legbizonytalanabb helyzetben is gyermeket vállalnak, amikor Isten erre őket meghívja. Akik bátrak, hisznek, bíznak („történjék velem szavaid szerint”). Akik nem idegenek után futkosnak, hanem a rokonság és a hit alapján egymást keresik meg. Örömük, önértékelésük megsokszorozódik. Istenben ujjonganak! Nem világi híreket hordanak. Nem panaszkodnak, hanem

boldogságról beszélnek. Akik magzástól eltelnek a Szentlélekkel, akik gyermekeik nevelését nem a nagyvárosi agyátömlesztő és haszontalan információtengerre bízják.

Ezek az egyszerű, hívő édesanyák olyan fiaikat nevelnek, akik nem tehetetlenkednek a kényelem, a pénz, a lelki üresség miatt, nem kallódnak el, hanem érett egyéniségként saját útjukat járják. Akik a sivatagban is boldogulnak, s majd a főváros káprázata előtt is talpon maradnak. Akik nem loholnak a vagyon, a karrier után, mégis erősebbek és nagyobb méltóságot hordoznak, mint Heródes fejedelem. Akik többet tudnak az embernek való életről, és több jót tesznek, mint a birodalom írástudói, bölcsei együttvéve, és akik Istenről nemcsak kegyes szövegeket mondanak, hanem vérükkel is tanúskodnak jóságáról, igazságosságáról. „Róluk emlékezünk, őket zárjuk a szívünkbe, és velük együtt zengünk Te Deumot” – vallják a „mustármagok”.

Hiszek a romokon – rockoratórium az erdélyi egyházmegye 1000 éves fennállásának ünnepére

Az erdélyi egyházmegye kelet és nyugat határán helyezkedik el, így a két egymást kizáró világ közötti választás kényszerűsége sok gondot és szenvedést okozott a történelem folyamán. Szent István király és utódainak nyugat melletti döntései nem formális politikai érdekszövettséget, hanem a krisztusi értékrendhez való szívbeli elköteleződést jelentették.

Ezt igazolja az Árpád-házi szentek nagy létszáma és a későbbi véráldozatokba kerülő húség ehhez a döntéshez.

A latin kereszténység felvételével a magyar nép saját fajrokonosságát szorította háttérbe. Orbán Balázs szavaival: „Ázsia szülőttei Ázsia vész viharai ellen fedezték Európát”. Csak a tatár erők fővezére több mint harmincszor küldött követet, levelet a magyar királynak, aki a kereszténység által testvéresült népek védelmében nem engedte országán átvonulni a mongol hadakat, és nem is csatlakozott a pogányokhoz (pedig abban a helyzetben az sem lett volna szégyen, ha behódot, és együtt rohannak rá a nyugatra). Kelettől elfordultunk, nyugat sem érzett magáénak, hiszen hálája az lett, hogy amikor a tatár keletről betört, a keresztény német császár nyugatról rontott rá Magyarországra.

E történelmi kényszerek fő színtere és elszenvédője az erdélyi egyházmegye. Nagy csoda, hogy kő kövön maradt, de a legnagyobb csoda mégis az, hogy a nép lelke hű maradt, és állandóan megújult. Szinte évszázadonként kellett a hamuból otthont, templomot, életteret építenie magának. Emelt fővel léphette át az új ezredév küszöbét.

Papp László szerint szemléletmódunk nem lehet a sajnálkozás, hanem a csodálat és a hála. Számon kell tartani az eseményeket, és éltetni azon személynépek lelkületét, akik ezt a megújuló életerőt, hitet hordozták a csatatereken, a börtönök mélyén, az ekeszervánán, a kolostorok csendjében. „Talán a legnagyobb mulasztást az utóbbi évtizedben követtük el, amikor az Istentől adott közösségi megújulás alkalmát elszalasztottuk” – mondja a lelkivezető.

A *Hiszek a romokon* című ítéletnek hangzik, mert az intézményi kereteink még üzemelnek. A jelképnek választott óriásfát nem a vihar töri le, hanem le roskad, beomlik, mint „meszelt sír”. A Mustármag Közösség a hangsúlyt a *hiszekre* helyezi. Ez a hit az előző nemzedékek hittapasztalatára épül, és az emlékezés élteti. A mű elején megjelenik a kő és a gyermek jelképe, de tovább már nem is használnak szimbólumokat, sem a figyelmet megosztó külső cselekményt, hanem a hétköznapi ember egyértelmű nyelvezetével mondják el történetüket.

A gyulafehérvári egyházmegye ezeréves örökségének tudatosítására törekvő *Hiszek a romokon* rockoratórium kerettörténetét a csíki hegyekben, a Szép-havason, a Szent László-kápolna romjainál gyülekező, Csíksomlyóra igyekvő zarándokok adják. Virrasztanak, emlékeznek, bűnbánatot tartanak. Ez a biblikus magatartás a történelmi

határhelyzetekben segít az önmagunkra, életünk alapjaira való rátalálásban.

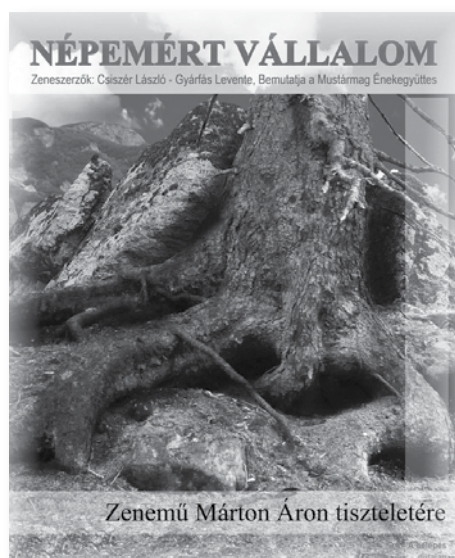
Megszületik a döntés, ellene-mondás mindannak, ami lelkileg, testileg, elpusztítja a személyt, a családot, a közösséget. Emberi lelkünk egyértelmű állásfoglalást követel az élet, Jézus Krisztus mellett – ez a hitvallás. Ezen a mozzanatokon keresztül a lélek megújul, megerősödik és egy növekedő, életörömet sugárzó közösséget épít.

Mezei Ildikó szólista, a darabban a Zászlóalj-vezető leánya meséli: „A Keresztelő Szent János születésére íródott *Te Deum*mal talán harmincnél is több helyen voltunk, s a *Hiszek a romokon*nal is sokfelé megfordultunk már. Ezek a több szölamra kidolgozott zenéi művek nagyszerű eszközei az emberek megszólításának. Érdekes, hogy a komponáláshoz felkért zenészek is beleépülnek a közösségbe, ők is szívügyüknek tekintik ezt. Mély élmény volt számomra, hogy a *Hiszek a romokon* kultúrpalotai előadása alkalmával minden, a színpadra kilépő szólista keresztet vetett kilépés előtt. Hála Istennek, eddig mindig zsúfolt terem előtt énekeltünk.” Csizsér László ehhez a következőket tette hozzá: „A bemutatóra a fiatalok meghívták az egyetemet éppen befejező orvostanhallgató barátainkat is, akik arra készültek, hogy diplomaszerezés után külföldre mennek, és jobb munkalehetőség után néznek. A darab megtekintése után azt kérdezték maguktól, hogy ezek után már hogy menjenek el?! [...] És nemcsak Erdélyben értékelik, hanem a határ túlsó oldalán is. Szegeden szinte teljesen megtelt a dóm az előadás alkalmával, és nagyon pozitív visszhangok voltak utána.”

Népemért vállalom – zenemű Márton Áron tiszteletére

2012 őszére született meg a Mustármag Énekegyüttes negyedik saját zeneműve, a Márton Áron főpásztori személyét bemutató *Népemért vállalom*, amelynek szöveggönyvéjét a közösség lelkivezetője,

Papp László írta, zenéjét pedig Csiszér László és Gyárfás Levente szerezte. A következőkben Papp László szavait idézzük: „A mű Márton Áron személyén keresztül azt mutatja be, hogy mit jelentett a kommunista időben hinni, és a hitért odaadni a vagyont, a szabadságot, az életet. A helyszín Márton Áron szülőfaluja, a nagyon fájdalmas történelmű, de sok értéket, tapasztalatot, szimbólumot hordozó Csíkszentdomokos. Onnan indulunk el, és azt vizsgáljuk meg, miből állt össze az az »emberkatedrális«, amit Illyés Gyula meglátott egykori nagy püspökünkben.”

Márton Áron tisztán látott a legínségesebb időkben is. Egyénisége ma is időszerű. Időszerű minden ránk maradt mondata, de népnevelőként, vezetőként és papként is időszerű. Márton Áron Erdélyben töltötte be azt a hiteles főpásztori, bátor hitvallói hivatást, ami alapján a nép élő mártírként, szentként zárja szívében addig is, amíg Róma elkészül a hivatalos szentté avatási eljárással. Jellemét nagy idők sorsfordító viharai formálták és próbálták meg. Átéltte az ezeréves keresztény magyar királyság szétdarabolását, és még abban az évben jelentkezett teológiai tanulmányokra. 1939-ben püspökké szentelték, majd megélte a második világháború borzalmait és az erőszakos román kommunista rendszer tombolását. Végigjárta a legendás bérmakörutakat, majd a börtönök megalázó nyomorúságát. Ebben a kritikus időszakban kézben tartotta a Gyulafehérvári Egyházmegyét, és népét a hit győzelmére vezette.

Márton Áron a háború szörnyű megpróbáltatásaiból, a harcterről került haza Csíkszentdomokosra, s ezek ellené-

re is erős hittel vállalta a papi hivatást. Illyés Gyula első beszélgetésük után azt mondta: „Egy emberkatedrálissal találkoztam!” Ebben a zeneműben azt keressük, miből épül fel ez az „emberkatedrális”, mit lát benne az egykori rabtárs, mi éltette, táplálta ezt a szilárd jellemet, mi tartotta meg a viharokban, mint rendületlen bérci fenyőt.

Leásunk a romba dőlt csíki, székely lelkiség omladékai alá, és keressük a rejtőző kincset. Keressük azt a beomlott forrást, amely egy emberöltővel ezelőtt még bámulatos erővel és tisztán úgy tört felszínre Áron püspök alakjában, mint a Székelyföld borvízforrásai.

Az emberkatedrális a szülőföld értékeinek, csíki székely (ma már megomlott) lelkiségéből és a Jézus Krisztussal való mély kapcsolatból épül fel. E megingathatatlan jellem és nagy tudás mögött komoly önnevelés, önképzés és ritka akaraterő állt.

Csíkszentdomokos, Pásztorbükk, Csíksomlyó: ezeket „bejárva” igyekszünk felidézni azt a légkört, amit a háború, a püspökké szentelés, a börtön, az ünneplő néptömeg magával hordozhatott. Egyesek, Vigyázókó, Ördögmalma, csíkszentdomokosi táj: ebbe épül bele az itt élő ember a teremtés rendje szerint. Ez meghatározza jellemét, hitéletét. Pásztorbükk: itt ölték meg Báthory Endre bíborost. A legenda úgy tartja, ezen a helyen az emberi bűn elvett egy püspököt, de Isten újat támasztott helyette: 300 évvel később megszületett Márton Áron. A hitrege szerint a sírhalom földje folyamatosan vérzik, míg nem jön egy fiatal pap, s bele nem szúr egy keresztfát a véres földbe. A keresztfá reggelre gyökeret ereszt, ágat hajt, kilombozik, s a föld többé nem vérzik. Ez magában rejt misztikát, teológiát, megváltást, bűnből való szabadulást. A bűnbánó, hívő nép a tömör szimbólummá sűrűsödött legenda jelképnyelvén érthetőbb választ ad önmagának a nemzeti tragédiára, mint amit a professzorok meg tudnának fogalmazni. Krisztus-hágó: meredek kereszttűt, amely a Somlyó-hegyre visz fel. A Krisztushoz ragaszkodó, bűnbánó búcsúsok térden állva tették meg ezt az utat. Salvator-kápolna: a szentimrei diadal emlékére emelt kápolna a tiszta, érett hit tükré. Boltozatának felirata az itt lakó népeket a legnagyobb tragédiából is kivezette: „*Imádunk Isteni Salvator! / Szent harcot harcol e tábor, / mert aki szívből imád, / kivívja égi honát!*”

A műben felbúg a sajátos csíkszentdomokosi hangszer, a pásztorkürt is, amit jeladásra, riasztásra használtak. Szimbólumként megjelenik a keresztfá,

amely Székelyföld minden jelesebb helyére felemeltetett, kifejezve a nép Krisztushoz való ragaszkodását; a bérci fenyő, amely kopár körülmények között is megél, kapaszkodik és rendületlen: inkább kettétörik, de meg nem hajlik a viharokban. A fényes nap is jelen van, mint a legősbibb magyar, székely jelkép. Csíksomlyón, a Szenvedő Jézus kápolnájának homlokzatán a keresztre feszített Krisztus mögött hatalmas napkorona ragyog; ez a szimbólumötvözet fogalmazza meg legszebben a magyarság és a kereszténység találkozását. A fehér ló motívumot is alkalmaztam, mert a magyar vezérek, királyok fehér lovon jelentek meg a nép előtt. Áron püspököt Gyimesben a csángók fehér lóra ültették, ezen ment át a csíksomlyói búcsúra. A galamb is feltűnik, ami köztudottan a Szentlélek jelképe; a műben az egyházi rend felvételére, a Szentlélek rendkívüli hatalommal, karizmákkal való megajándékozására utalunk általa. És persze megjelenik a korszellemmel és a hatalommal megalkuvó, hagyományos egyházi vezetéstől eltérő úgynevezett békepapok és világiak csoportja, valamint az Istent tagadó, hazugságra és erőszakra épülő ideológiai rendszert kiszolgáló párt tagjai, a kommunisták is.

Az a célunk, hogy a népünkben valók megismerjék az igaz élet törvényeit és Jézus Krisztus nevének nagy dicsőségét. Egyébként, mint minden eddigi alkotásunk, ez is közösségi munka gyümölcse. Zenei világának megalkotásában is többen vettek részt. Közösségünkben sokkal nagyobb érték az együttműködés, mint az egyéni teljesítmény.

A zenemű központi üzenete: belegyökerezni Jézus Krisztusba, a szülőföld megtisztított, éltető örökségébe, megismerni, megbecsülni mindazt, amit ez a táj az emberi kapcsolatokkal együtt hordoz, mert ez többet ér a világ minden pénzénél! Ebből a „készletből” gazdálkodott Márton Áron. Nem a külföldi tanulmányok, nem a felhalmozott diplomák, idegen minták utánzása adta neki a biztos háttérrel, a tisztánlátást, a bölcsességet, hanem – történelmével, lelkiségével együtt – az az életter, amelybe beleszületett. Mindez ma még nekünk is rendelkezésünkre áll!

Ragaszkodni kell a szellemi, erkölcsi tőkéhez, a saját anyagi javakhoz, a földhöz, az erdőkhöz, a hithez, a szülőföldhöz. Sajnos, most tarol le mindent a nép, az erdőket, a földeket, a vizeket, és családok, fiatalok, unokák mennek el az országból. Eladják az életterüket, és már nincs hová leparkolniuk... Meg kell becsülnünk mindent, hogy életünk legyen ezen a földön!

A NEST csapata

Új slamek fújnak

Sz

óval mi is az a slam poetry? – hangzik el sokszor ez a kérdés riporterek szájából egy-egy slam esemény után, de ugyanezt kérdezi édesanyánk is vagy azok a barátaink, akik még nem hallottak róla. Várjuk ezt a kérdést és tudjuk, hogy felteszik majd, de eléggé kielégítően azt hiszem, hogy nem tudunk rá válaszolni. Azért van egy jó kis begyakorolt mondókánk, amivel úgy, ahogy körülírjuk a műfajt, de nem határozzuk meg (tulajdonképpen, ha bele-gondolunk, ez a legszebb benne, hogy nem lehet meghatározni). Szóval, ha elhangzik ez a kérdés, nagyjából mindegyikünk a következőket válaszolja rá: a slam poetry egy irodalom közeli műfaj, ahol a megírt szöveg mellett fontos szempont a szöveg előadása is. A slam eseményeken a szöveg és a szerző egyszerre vannak jelen a színpadon, az előadóknak pedig 3 perc 15 másodperc áll rendelkezésükre, hogy előadják produkciójukat, amit egy több tagból álló zsűrigárda pontoz. A zsűriben nem csak szakmai tagok képviseltetik magukat, hanem szokás, hogy a közönség sorából is jelentkezik néhány úgymond külsős, akik szintén részt vesznek a produkciók értékelésében. A slamben jól megfér egymás mellett az irodalom, a színház, a rap és a stand up comedy

különböző elemei, sajátosságai is. Tovább is folytathatnám a felsorolást, de ha valakit esetleg ennél részletesebben érdekel a slam műfaja és története, az nyugodtan keressen rá az interneten, ott megtalál minden érdemleges információt, amivel mi nem kívánjuk terhelni itt a kedves olvasókat.

Erdélyben, pontosabban Kolozsváron már több éve annak, hogy ez a műfaj elindult hódító útjára, és megkedveltette magát az erdélyi fiatalsággal. Egészen mostanáig két erdélyi országos slam poetry bajnokság zajlott le: az elsőt André Ferenc, míg a másodikat Horváth Benji nyerte ezelőtt három, illetve két évvel. A bajnokságok mellett természetesen több más slam esemény is volt, voltak tematikus open mic-ok (értsd: szabad mikrofon), ahol a fellépőknek egy megadott témával kapcsolatban kellett szöveget írni, voltak téma nélküli open mic-ok, amikor is a fellépők megadott témától függetlenül elmondhatták saját gondolataikat a világról, politikáról, művészetekről és tulajdonképpen bármiről. Természetesen ezeken az eseményeken bárki felléphetett, kortól és nemtől függetlenül. Továbbá voltak olyan tematikus slam események is, ahol meghívott és a slammal komolyabban foglalkozó fiatalok kép-

A slam eseményeken a szöveg és a szerző egyszerre vannak jelen a színpadon, az előadóknak pedig 3 perc 15 másodperc áll rendelkezésükre, hogy előadják produkciójukat, amit egy több tagból álló zsűrigárda pontoz.

Slammer és közönsége

viseltették magukat, gondolunk itt például egy tavalyi slam eseményre, ahol Mátyás király születésnapját ünnepelték meg Kolozsvár ifjú slammeirei. Volt már ExperiJam névre hallgató eseményünk is, itt a zene és a slam találkozása került előtérbe, az előadott szövegeket ugyanis három zenész improvizációs muzsikája színesítette.

Tavaly májusban rövid ideig lecsendesedett az erdélyi magyar slam világ, majd októberben úgy döntöttünk, hogy ezt a csendet meg kell törni. Banga Szilárd, aki már a múltban is orosz-lánrészt vállalt Erdély – és Kolozsvár – szerte a slam események megszervezésében, megalapította a THE NEST nevű ösztönművészeti egyesületet, ami hangsúlyosan képviselni óhajtja az erdélyi magyar slam poetryt. A THE NEST továbbá egy átfogó felület, ahol író, költő, képzőművész, zenész, színész, slammer vagy bármilyen művész vagy művészetkedvelő teret kaphat ötleteinek megvalósításához. A Nest egy ösztönművészeti közösséget szeretne létrehozni, amely a fiatalok munkásságát közelebb hozza az erdélyi fiatalokhoz vagy akár a szakma nagyjaihoz. A Nestben nincsenek határok és korlátok. A lényeg csak annyi, hogy minél több fiatal esélyt kaphasson tehetsége kibontakoztatására és művészetének megismertetésére. A Nest keretet és találkozási pontot szeretne biztosítani, illetve egy olyan közösséget formálni, ahol amatőr és szakember együtt bontakoztathatja ki tehetségét.

A Nesten belül tavaly ősszel kezdődtek meg Kolozsváron a slam poetry események, amelynek a Junkyard kávézó

adott otthont eddig minden alkalommal. Ezeken az eseményeken, mindig a jó hangulat uralkodott, sőt magának a közönségnek is fontos szerep jutott. Ugyanis ezeken a kolozsvári slam esteken kipróbáltuk azt, hogy milyen az, ha nincs zsűri, és maga a közönség az, aki tapssal, fütttyel, netán fújlással értékeli a látott, hallott produkciókat. Mindezzel arra próbáltuk felhívni a figyelmet, hogy a slam az nem a versengésről szól elsősorban, hanem arról, hogy mindenkinek helye van ebben a műfajban, és hogy a slam nem egy olyan szigorúan vett kortárs műfaj, ahol meg kell felelni bizonyos irodalmi elvárásoknak. Legfőképpen, ezzel az egyenlőséget kívántuk kihangsúlyozni, és arra szeretnénk volna minél több embert bátorítani, hogy merjen tollat és mikrofont ragadni.

Az év végén úgy döntöttünk, hogy ideje útjára indítani a harmadik erdélyi Slam Poetry Bajnokságot. Mint minden valamire való bajnokságot, ezt is természetesen selejtezők előzik meg. A bajnokságot január végén indítottuk útjára Székelyudvarhelyen, ahol már eléggé ismert és közkedvelt műfajnak számít a slam poetry. Ezt mi sem bizonyította jobban, mint az, hogy a Harmónia Cukrászda, amely otthont adott az eseménynek, zsűfólásig megtelt, sőt néhány embernek sajnos, nem is jutott hely a teremben. Székelyudvarhelyről három versenyző jutott tovább a későbbi kolozsvári döntőbe. Ezt követte a marosvásárhelyi forduló. Marosvásárhelyen szintén nem volt ismeretlen a slam poetry műfaj, az érdeklődés itt rekordokat döntött, eddig még soha nem

látott embersokaság volt kíváncsi arra, kik azok, akiknek van kellő bátorsága ahhoz, hogy színpadra álljanak. Mivel nem csak a közönség, hanem a fellépők száma is igen magas volt, a Nest csapata úgy döntött, hogy Marosvásárhelyről hét személy képviselteti magát a döntőben. Apropos, el ne felejtjük megemlíteni, hogy a versenyeken szükségszerűen van egy zsűribrigád, akik értékelik a produkciókat, és akik továbbjuttatják a legjobbakat a döntőbe. Sajnálatos módon, egy versenyen elég nehéz lenne csupán a közönség reakciójából kiszűrni azt, hogy kik a legjobbak. Természetesen a bajnokság folytatódik, hiszen még sok erdélyi város hátra van, ahol selejtezőket kívánunk tartani. Úgyhogy érkezünk, nem kell izgulni. Természetesen a Nest csapata nemcsak a bajnokságra koncentrálna.

Március 15-én, a Maros Megyei Ifjúsági Egyeztető Tanáccsal és a Voxszal közösen rendezte meg Marosvásárhelyen a Forradalom utca 1-es szám alatt lévő Köpeczi-házban tartandó *Fehér Március* címet viselő audio-vizuális slam produkciót. Úgy gondoltuk, hogy március 15. mindig is fontos ünnepe volt a magyarságnak, az erdélyi forrongó vonalnak talán méginkább. Petőfi, a 12 pont, a *Nemzeti dal*, a kiszabadított Tánacsics és a fehér ingeken mesziről virító kokárda egy életre beépült a tudatunkba. Észrevettük, hogy elcsépelte váltak a forradalmi megemlékezések. Ezért döntöttünk úgy, hogy

megmutatjuk, milyen a „mi” márciusunk. A slammereké, a fiataloké, hogyan látják az új nemzedékek a szabadság ünnepét 2016-ban. Az idei március 15-én, Marosvásárhelyen egy igen különleges performansz került színpadra. Slammerek, vizuális művészek és egy dj találkozásából valami egészen különleges született. A slammerek az 1848-as forradalom aspektusait járják körbe akkori és mostani szemszögek-ből, ezt próbálták majd látványban és hangban megeleveníteni, erősítve különböző vizuális- és hanghatásokkal. Összetett produkció, a régi és új elemek találkozási pontja különleges köntösben.

Biztató és örömteli érzés azt látni, hogy a slam poetry, mint műfaj egyre nagyobb teret hódít magának Erdély-szerte és egyre nagyobb népszerűségnek örvend. Mindez persze nem magától értetődő, ahhoz, hogy ez így alakult, és ahhoz, hogy mindez a továbbiakban is fejlődni tudjon, sok munkára, sőt, minőségi munkára van szükség. Az erdélyi slam különlegességének azt tarjuk, hogy hihetetlen gyors mértékben képes fejlődni. Eseményről eseményre azt tapasztaljuk, hogy egyre jobb szövegek és produkciók születnek, és rengeteget tudunk tanulni egymástól. Rengeteg energiát és önbizalmat tud adni egy-egy jól sikerült slam esemény, ami az eddigiek alapján minden esetben azt bizonyította be, hogy jó úton haladunk, és ha a továbbiakban is ezzel a hozzáállással és megfelelő önkritikával

fogunk dolgozni, akkor úgy véljük, hogy még sokáig tartani fogjuk a frontot. Úgy látjuk, hogy az erdélyi fiatalságnak szüksége van erre a műfajra, ugyanis rengetegszer tapasztaljuk azt, hogy szívesen foglalkoznának a kortárs művészetekkel, legyen az irodalom vagy bármi más, csak nincs elegendő rálátásuk mindezekre. Úgy véljük, hogy a slam poetry segíthet mindezekben, természetesen legfőképpen a kortárs irodalomhoz visz közelebb. Természetesen a slamet ért kritikák mellett sem mehetünk

el szó nélkül. Vannak olyanok, akik vádolják a műfajt közvetlensége miatt, talán mert nem értik, hogy pont ez a lényege, és túl szájbarágósnak és közhelyesnek tartják. Véleményünk szerint az esetek többségében ez nem így van, és úgy véljük, hogy a hibák idővel majd kiküszöbölődnek, természetesen ettől még nem lesz semmi hibátlan, csak jobb. Hiszünk a közös munka erejében, hiszünk abban, hogy csak akkor tudunk hitelesek maradni a továbbiakban, ha mindenkinek megadjuk az esélyt arra, hogy szót kapjon és elmondhassa véleményét. Hiszünk abban, hogy rengeteg embernek igénye van erre a műfajra, és emiatt egyre jobban népszerűsíteni kell, és hiszünk abban is, hogy a slam poetry műfajának helye van és helye kell, hogy legyen az erdélyi közéletben és nemcsak. A továbbiakban is arra fogunk törekedni, hogy mindazon elképzeléseket és ötleteket, amelyeket együtt találtunk ki, vagy azokat az ötleteket, amelyeket a közönségtől kaptunk, minél színvonalasabban meg tudjuk majd valósítani. Szívesen várjuk mindazon ötleteket és segítségeket, amelyek hozzájárulhatnak a műfaj erdélyi fejlesztéséhez és népszerűsítéséhez. Büszkék vagyunk mindarra, amit eddig elértünk, de természetesen úgy gondoljuk, hogy ez még nem elegendő, és igyekszünk a jövőben még körültekintőbben és színvonalasabban működni. Bizonyítani akarunk, de elsősorban jól érezni magunkat, továbbá szórakoztatni és elgondolkodtatni másokat. Ami pedig a leglényegesebb, és ha száz szónak is egy a vége, akkor sok szeretettel várunk mindenkit a továbbiakban is a mikrofonok elé/mögé.

Képek: a NEST csapata

Killyéni András |

Profizmus a kerékpárban a 19. század végén, kolozsvári megközelítésben

Az 1890-es évek magyar kerékpáréletének aktuális kérdése volt a profizmus meghatározása, illetve elfogadása. A sportvezetők közül többen azt vallották, hogy előrehaladást csakis magas színvonalú versenyekkel lehet elérni. Mások a helyi sportolók érdekeit tartották szem előtt, hiszen a kisvárosi amatőr kerékpárosok, akik saját kerékpárjukkal versenyeztek, nem tudták felvenni a harcot a modern, új sportfelszereléssel versenyző nagyvárosi „profikkal” szemben. Kolozsvár közel tíz évig a magyar kerékpársport egyik központja lett, így elkerülhetetlenek voltak a profizmust taglaló viták is. Ennek ellenére találunk olyan példákat is, ahol a kitartás és alázatos munka meghozta gyümölcsét a legjobb profikkal szemben is.

A korabeli sportsajtó szerint profik azok a versenyzők, akik különböző biciklikereskedések, kerékpárgyárak támogatását élvezték. Ezért a kor legmodernebb gépeivel versenyeztek, megbízóiknak üzleti dicsőséget, maguknak pedig a pénzdíjakat szerezték meg.

1895-ben például a Hunnia Magyar Bicycle Club versenyén a kor legjobb magyar versenyzői, nagy meglepetésre, csak néhány második helyet szereztek. A versenyeket ismeretlen, többnyire magyarul nem beszélő sportolók szerezték meg. A „versenyző reklámok”, ahogy akkoriban nevezték őket, elnyerték az amatőr versenyek díjait, ezért a rangosabb versenyeket szervező egyletek ellenlépéseket tettek velük szemben.

Melitskó Frigyes, Haller Károly és Gidófalvi István a sétatéri kerékpárpályán (1897)

A Hungária Kerékpáregylet virágkorzója Budapesten, 1896-ban

Nem lehetett kizárni a profikat, hiszen senki sem ismerte őket, illetve a szabályzat sem volt egyértelmű. Ezek a versenyek többnyire pénzdíjasok voltak, így mindenképp ellentmondtak a ma ismert amatőrségnek. Senki sem tudta bizonyítani egy versenyző profizmusát ilyen megközelítésben, korlátozni lehetett viszont, hogy hány versenyszámban indulhatnak. Így a versenyeken rendezett hat-hét versenyszám közül általában kettőt-hármat zárt versenyként hirdettek meg, és azokon csak a helyi egyesületek képviselői vehettek részt.

A profizmus kérdése másképp nyilvánult meg a fővárosban és másként a kisebb vidéki egyesületekben. A budapesti rangos versenyeken a közép-európai egyesületek versenyzői rendszeresen legyőzték a legjobb magyar kerékpárosokat. A bécsi vagy triezsti neves versenyzők számára a legmodernebb sportfelszerelést bocsátották rendelkezésre a kerékpárgyárak. Kolozsvárra

A Kolozsvári Kerékpáros Egylet 1895-ös közgyűlésén dr. Czikmántory Ottó hívta fel a figyelmet, hogy a „velophobok” elleni küzdelmet folytatni kell, hiszen a sportág további népszerűsítése a cél.

viszont a budapesti versenyzők jöttek, akiket a budapesti kerékpárlerakatok támogattak, és akik egy klasszissal jobbak voltak a kolozsváriaknál. Így a fővárosban az idegen versenyzők, Kolozsváron viszont a budapesti versenyzők részvétele ellen tiltakoztak.

„A testi nevelés ügyét szolgáló nemes versenynek ideális körébe befurakodott az »özlet«. A pályákon versenyzők jelentek meg, jó nevű fővárosi egyletek nevében, a kik maguk között galíciai nyelven beszéltek, kerékpár gyáraknak álltak szolgálatában, értékes díjakat követeltek s e díjak elnyerése fölött néha már előre megállapodtak” – idézte a századvégi álláspontot Siklóssy László *A magyar sport ezer éve* munkájának harmadik kötetében.

A Kolozsvári Kerékpáros Egylet 1895-ös közgyűlésén dr. Czikmántory Ottó hívta fel a figyelmet, hogy a „velophobok” elleni küzdelmet folytatni kell, hiszen a sportág további népszerűsítése a cél. A helyi sajtó felhívta a figyelmet, hogy „a Kolozsvárt lefolyt kerékpár versenyek egy nagyon sajnálatos állapotot tüntetnek fel, ami sok tekintetben igazságtalan, nem sportszerű és a jövőre praktikus intézkedéseket kíván. A kolozsvári műkedvelő kerékpárosok, kik a kerékpározást kizárólag sportból úzik soha sem győznek a fővárosiakkal szemben. De nem is győzhetnek, mert a mi kerékpárosainknak 18–20 kilós utazási gépeik vannak, a vendégek azonban, kik többnyire bicykli gyárosok megbízottai, kerékpár kereskedők stb., tehát ezt a sportot üzleti szempontból

művelik, 5–7 kilogrammos, favázás versenygépekkel futnak. Jövő versenyek alkalmával vagy ki kell a kerékpárok közötti súlykülönbségeket egyenlíteni, vagy külön versenyt kell rendezni a gyárak és kereskedések futtató masinái részére és külön a kerékpározást műkedvelésből úzők részére. A mostani rendszer nem igazságos.” (*Ellenzék*, 1895. július 2.)

Kolozsvár 1894-ben került be a közép-európai versenyek helyszínei közé, amikor felépült egy kiváló kerékpárpálya a Sétatéren. Létezett itt egy atlétikapálya, melyet nem használt senki, ezért a kerékpáros egylet a pálya bérbevételét kérte 1893-ban. Egy évvel később megtörtént az átadás, az egyesület pedig nekilátott a munkálatoknak. A felújítás az egylet tagjainak adakozásával történt, akik 150 darab 40 koronás részvényt vásároltak. A befolyt összegből Molnár Endre építész tervei szerint – aki később az Esterházy hercegi uradalom építésze volt – készült el a pálya Stampa Keresztély egyleti titkár segítségével.

A pálya hossza 333 méter volt, szélessége az induló oldalon 7 méter, a vele párhuzamos oldalon 5 méter, a fordulón pedig 6 méter. A forduló legmagasabb emelkedése 1,62 méter, a körív sugara pedig 35 méter volt. A modern, európai színvonalnak megfelelő sportlétesítmény mészakőburkolatát lehengerelték, és forró kátránnyal öntötték le, melyet végül homokkal szórtak be.

A pálya megszerzésében és kialakításában oroszlánszerepet vállalt dr. Haller Károly egyetemi tanár, Kolozsvár volt polgármestere. Kuszko István emlékezett vissza az építésre az *Emlékkönyv dr. Haller Károly működéséről* munkájában: „Csak neki köszönhető, hogy hathatós befolyásával a sétatéri 333 méteres kör- és emelt műpályát fölépíthették circa 6000 korona költséggel, mely aszfaltos kéreggel burkoltatott s melynek belterületén volt a többféle testgyakorló pálya és tenispálya is. Szintén az ő lelkes buzdítása- és anyagi hozzájárulásával láttatott el a következő évben a pálya állandó tribünnel, »igazlátói« emelvénnel és vetkező, illetve ledörzsölő épülettel”.

Már a pályaavatató versenyre – 1894. szeptember 23-án – beneveztek a kor legjobb magyar kerékpárosai: Modl Lajos, Wiegand Rezső, Schwab (Sváb) Béla, Minich Jenő. A megnyitó, 2000 méteres versenyen ifj. Fekete Pál győzött. A vendégek 5000 méteres versenyén Modl, a Hunnia Magyar Bicykle Club (HMBC) végzett az élen, őt a Magyar Atlétikai Club versenyzői, Schwab és Minich kö-

vették. Az 1000 méteres bajnoki címet Wiegand Rezső nyerte el Dunky Ferenc és Huszti Mátyás előtt, míg a 10000 méteres főversenyen Modl győzött, megelőzve Minichet és Schwabot.

Már ez a verseny is előrevetítette, hogy a fővárosi versenyzőket igen nehéz legyőzni. A kolozsvári egyesület is tudta, hogy a színvonalas versenyekhez szükség van a budapesti versenyzőkre, hiszen egy rangos esemény rengeteg nézőt vonzott a Sétatérre, ez pedig komoly anyagi bevételt jelentett az egyesületnek. Ezért a versenyszámokat két csoportba osztották: nyílt, illetve zárt versenyek.

A nyílt versenyeken bárki részt vehetett. Ezek voltak a rangos versenyek, amelyek a neves budapesti versenyzőket – Gillemot, Greiner, Wiegand, Lillits, Klimkó, Hannó – Kolozsvárra vonzotta. A zárt versenyeket az erdélyi egyesületeknek írták ki, többnyire Erdély-részi, Hölgyek díja, Vigaszverseny, Háziverseny néven.

1897-ben a Kolozsvári Kerékpár Egyesület először, s egyben utoljára, nemzetközi versenyt rendezett, amelyre bécsi, prágai és grazi versenyzők is érkeztek, mellettük benevezett a budapesti kerékpáros egyesület „krémje” is. A verseny végi díjkiosztón a helyi sportvezetők nehezményezték, hogy az amatőr sport támogatását nem karolják fel kellőképpen.

Rengetegen érdeklődtek a verseny iránt, amelynek színvonalát az indulók listája is emelte: Ausztria legjobbjai, Lurion és Reininger, a grazi Weisz és a

A Kolozsvár–Arad verseny résztvevői a Feleki-tetőn – Dunky felvétele (1897)

prágai Heller mellett a nagy formában levő budapestiek – Lillits, Wiegand és Herbster – is feliratkoztak. Szeptember 26-án még az idő is gyönyörű szélcsendes volt, a Sétatérre kilátogató több ezer néző igazi élményt várt a versenytől, de helyette inkább csak színjátékot kaptak: „A komoly küzdelem helyett, melyben mindenki legjobb erőit kifejti, láttunk a nyílt versenyekben komédiát, amelynek már végezte előtt tudtuk, hogy a szereplők mindegyike lesz első is, középső is és utolsó is. A rekordok helyett láttunk közönséges untató bumlizást átlag 2 perces tempóban és az utolsó 50 métereken egy kis sportforma beérkezést” – számolt be a budapesti sportsajtó. (*Magyar Kerékpáros és Athletikai Sport*, 1897. október 3.)

A megnyitó, 2000 méteres versenyen a budapesti Herbster győzött, senki sem próbálta megelőzni. A nemzetközi 2000 méteres versenyen a prágai Heller megemelte a tempót, a népszerű Lurion ezt nem bírta, így feladta a versenyt, Reininger pedig lehajrázta végül a mezőnyt. Az erdélyiek számára kiírt 2000 méteres versenyen Appl Ferenc megérdemelten győzött, a résztvevők tisztességes helyállítását szép szavakkal dicsérték. A vendégek 3000 méteres versenyén két budapesti versenyző indult, Lillits legyőzte Herbstert. A nemzetközi 5000 méteres versenyen Reininger megállt, hogy megvizsgálja kerekét, így Lurion legyőzte Hellert és Weiszt a sprintben. Az 5000 méteres főversenyt Wiegand, a tandemversenyt a Heller–Lurion-páros, míg a 3000 méteres nemzetközi számot az esélytelen Weisz nyerte úgy, hogy megszökött közismert ellenfeleitől. A Hölgyek díjáért nagy küzdelem folyt, hiszen a két kolozsvári, Appl és Szentpétery az utolsó méterig küzdött, így végül Lillits komoly

hajrájára szükség volt a győzelemhez. Az 1000 méteres Vigaszversenyen Heller diadalmaskodott.

Összegezve az eredményeket: három budapesti és négy külföldi – mindnyájan koruk híres versenyzői – harcoltak a pénzdíjakért a helyiekkel szemben. A hét versenyző mindegyike nyert legalább egy első díjat, de két győzelemnél többet senki sem könyvelhetett el. A látvány siralmas volt, „a két engesztelhetetlen riválisnak mérkőzése elmaradt és Lurion és Reininger is megtették bizonyos számú köreiket, – persze a tüdők és a lábikrák legcsekélyebb megterhelése nélkül – és az érte járó csengő aranyakat zsebre vágták, nem feletkevén meg Weiszról, akivel barátságosan osztzkodtak...” (*Magyar Kerékpáros és Athletikai Sport*, 1897. október 3.)

A szakértők számára a legszembetűnőbb csalást a 3000 méteres nemzetközi verseny kimenetele jelentette, ahol az esélytelen Weisznak sikerült elszöknie Ausztria és Magyarország legjobb kerékpárosai orra elől.

A szakértők számára a legszembetűnőbb csalást a 3000 méteres nemzetközi verseny kimenetele jelentette, ahol az esélytelen Weisznak sikerült elszöknie Ausztria és Magyarország legjobb kerékpárosainak az orra elől. Az eredmények miatt heves vita robbant ki a díjazáskor. A helyi vezetők közül sokan

Wiegand Rezső (Budapest, 1876. aug. 10. – ?) 1893-tól versenyzett, 1894–95-ben több mint 40-szer diadalmaskodott. Ő indult a legtöbb-ször a kolozsvári versenyeken.

Kolozsvári kerékpárosok 1897-ben, középen dr. Haller Károlyval

sérelmezték, hogy a látottak alapján főleg ilyen versenyeket rendezni. A pénzdíjas versenyt a külföldiek „megbundázták”, a pénzdíjakat pedig zsebre vágták. A vitát végül dr. Haller Károly lezárta, aki német nyelven köszöntötte a versenyzőket, és megköszönte részvételüket.

Ez volt az első és utolsó nemzetközi kerékpáros viadal Kolozsváron. A professzionális kerékpározás eszméje elbukott a kincses városban, a nézők kifütyülték, a rendezők pedig belátták, hogy ilyen produkciókra nincs többet szükség.

A kolozsvári kerékpárversenyek történetében találunk olyan eseményeket is, amelyek a kitartásról, a sportszerűségről és a küzdelemről szólnak. 1898

tavaszaán rangos versenyt rendeztek a Sétatéren, ahol a tribünök megteltek, a pályán kívülről is rengetegen követték a versenyt. A sztárvendég az MTK neves versenyzője, Greiner Frigyes volt. Greiner nagy esélyeshez méltón versenyzett, megnyerte a megnyitó 2000 méteres, majd a vendégek számára kiírt 3000 méteres versenyt. Ezután következett az 5000 méteres főverseny, ahol Greiner legyőzte Kolozsvár leghíresebb kerékpárosát, a fiatal Appl Ferencet. Ekkor rendeztek először tandemversenyt is – ez a kétszemélyes kerékpár –, itt a Greiner–Szakula-páros új magyar rekordidővel győzött.

Az *Ellenzék* 1889 májusi száma szerint az utolsó, 5000 méteres nyílt verseny során a kolozsvári kedvenc Appl

és az MTK-s Greiner óriási csatát vívott egymással, végül a kolozsvári kerékpáros csodával határos módon győzött a nézők nagy örömeire. Appl győzelme után a lelkes fiatalok befutottak a pályára, a versenyzőt a vállára emelték, majd a tribünök előtt körbevitték, és hősként ünnepelték. A fiatal sportoló a Kereskedelmi Akadémia diákja volt. Az intézet igazgatója a következőket írta az évkönyvbe: a két ezüst és három bronzérmes sportoló, aki elnyerte a kolozsvári hölgyek különdíját is, „derekasan sporthírt szerzett intézetünknek”. (A kolozsvári bentlakással összekötött Kereskedelmi Akadémia tizenhatodik évi értesítője az 1896–97. tanévről)

A professzionális kerékpározás eszméje elbukott a kincses városban, a nézők kifütyülték, a rendezők pedig belátták, hogy ilyen produkciókra nincs többet szükség.

A kerékpár elterjedésével a sport-szerből közlekedési eszköz lett, ezt kihasználna a nagyvárosok vezetői úgy döntöttek: megadóztatják a kerékpár-tulajdonosokat. Az adó bevezetése megtörte a kerékpáros pályasportot is, amely szinte megszűnt. Az egyesületek elsősorban a tagdíjaiból, illetve a rendezvények belépődíjaiból gazdálkodtak. A kerékpárosok sorra távoztak az egyesületekből, az egyesületek felbomlottak, a versenypályákat pedig lebontották. 1882 és 1897 között Magyarország-szerte 97 kerékpárpálya épült, a 20. század elejére viszont csak a budapesti Millenáris pálya maradt meg.

Kolozsváron a kerékpáradónak a bevezetése nagy felháborodást váltott ki a biciklisek körében. S mikor 1903-ban a város tanácsa javaslatot tett a pálya lebontására, Haller Károly hiába is próbálta megmenteni a versenypályát, nekifogtak a bontásnak. Több év lelkes munkássága, sikerei és rangos versenyek sora, országos szintű elismerés kötődött e pályához.

Korának egyik legmodernebb, az erdélyi kerékpáros sportélet központja tűnt el egyik napról a másikra, hogy helyette több teret nyerjen a Sétatér. Sajnos, azóta sem döntöttek egy új kerékpárpálya létesítéséről.

Dunky Ferenc fényképész, kerékpáros

Borbély György, aki kerékpáron megjárta Párizst, Londont és Konstantinápolyt

P. Buzogány Árpád |

Múlt századi erdélyi pedagógussorsokról

Sz

écsi Antal *Egy pedagógus életútja* című könyvének második, bővített kiadása jelent meg 2014-ben Székelyudvarhelyen, az Udvarhelyszék Kulturális Egyesület kiadásában. A megjelenést Hargita Megye Tanácsa és a Select Metlemlast Kft. tulajdonosa, Lázár Imre támogatta anyagilag. A több mint 200 oldal nagyjából életrajzi emlékeztetéseket tartalmaz, ám nem verbó lírával, hanem szinte jegyzetszerű tömörséggel.

A fejezetek a szerző életének helyszínei szerint következnek: Galac, Budapest, Csomortán, Esztelnek, majd Betfalva, az édesapa szülőfaluja, a szerző mai lakhelye. Székelykeresztúrral kapcsolatos emlékei a tanítóképző okán alkotnak külön részt, olyan jeles személyiségek említésével, mint Gálfalvi Sándor meg Haáz Sándor, dr. Molnár István, a keresztúri múzeum nevévadója. Ditróba 17 évesen pionírinstruktorként helyezték, Vargyas a következő állomás: helyettes tanárként került oda, és hosszú időt töltött ott. Felsőrákoson

iskolaigazgató, kultúrigazgató volt 1960-tól, aztán újra Vargyason élt 16 évig, iskolaigazgatóként, ez a könyv legterjedelmesebb fejezete. Két évre „kiemelték” (IX. fejezet: titkárhelyettes a községi néptanácselnök asszony helyetteseként). Felsőboldogfalván 1982 őszétől tanított, aztán Székelyudvarhelyen (XI. fejezet: Bethlen Gábor Általános Iskola 1990-től). 2003-tól nyugdíjas.

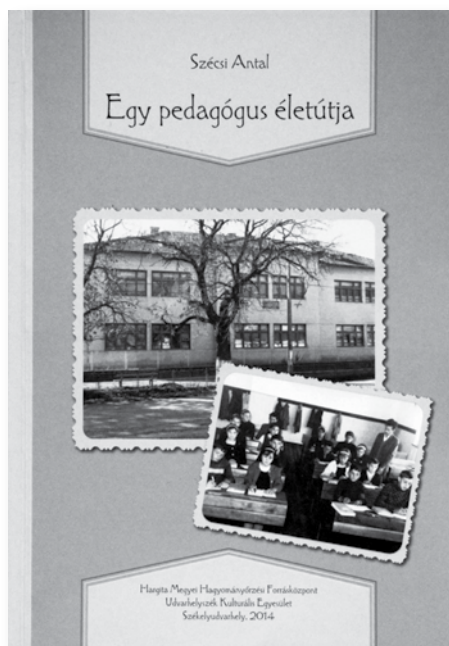
Az első kiadáshoz képest újdonság, hogy külön fejezet tartalmazza a szerző fontosabb cikkeinek adatait, és a könyv új fejezettel is bővült: *Válogatás a szerző sajtóban megjelent írásaiból*. Több mint 50 oldal, a teljes könyvnek csaknem egynegyede. Ezt a fejezetnyi anyagot terjedelmes paksamétából válogatta a szerkesztő. Mondhatni csak mutatóban lehetett idézni belőle, ugyanis a Szécsi Antal sajtóban megjelent írásai egész könyvet tennének ki. Az itt bemutatott anyagot az elmúlt évtizedekből részarányosan idézi az új kiadás. Olyan cikk is van benne, amin az újságszerkesztők valószínűleg „dolgoztak”, mert az akkori idők harcos kommunista lendülete igencsak kiérződik belőle, és a szerzőnek eszébe sem jutott, hogy tiltakozzon...

Az itt (újra)olvasható írások egy része Vargyas községről szól, másik része pedig az iskolai munkáról, a pedagógusok feladatairól. Szó esik itt a faragászati szakköréről, a népművészet jövőjéről, a festett bútorról és a nyelvtudásról is.

Az olvasóban nyilván felvetül a kérdés: miért kellett a bővített, új kiadás? A szerzőnek is lehet kétsége, hogy kik kíváncsiak arra, amit ő és a kollégái évtizedekkel ezelőtt tettek. Kell-e erről beszélni, kell-e erre emlékezni, felidézni?

Lehet, hogy nem. De csak akkor mondhatnánk, hogy nem kell, ha minden a legnagyobb rendben lenne. Kapaszkodókat tették a fiatalokat, és parlagon maradnak a termőföldjeink. Aki pénzt akar keresni lakásra, egyébre,

Az első kiadáshoz képest újdonság, hogy a könyv új fejezettel is bővült: Válogatás a szerző sajtóban megjelent írásaiból.

annak ebben az országban nincs mit keresnie, meg sem áll Svájcig, Angliáig. Arra is szolgál a múlt évtizedek vizsgálata, hogy tisztán lehessen látni, mit rontottak el azok, akik a döntéseket hozták. Ha pedig ezt tisztán látjuk, akkor már van esély arra, hogy valamit is kijavítsanak a sorozatos tévedésekből.

Amikor Szécsi Antal pedagógusi pályáját kezdte, már összezavarodott világban élt. Mostanra ez csak fokozódott. Ám ő és a pályatársai jól tudták, mert megtapasztalták, hogy a párt-határozatokban vagy az érdekvédelmi szervezetek megalkuvó és megvásárolt vezetőinek szavában megjelölt és átfestett valóság mellett létezik egy igazi világ is. A mi nagyszüleink nemzedékének igazsága. Abban a világban ők nem voltak lekötelezettjei a hatalomnak.

*Nevek, évszámok,
események sorjáznak.
A szerző pedig nem
azonosul senkivel és
semmivel, illetve nem
támad, nem vádol senkit.*

Szóval egy életnyi dokumentumregény minden olvasó tudásához hozzátesz valami újat. Nevek, évszámok, események sorjáznak. A szerző pedig nem azonosul senkivel és semmivel, illetve nem támad, nem vádol senkit. 77 évesen elmondhatja, hogy nem élt tétlen

Szécsi Antal. Kép: szekelyhon.ro (Thomas Câmpean felvétele)

éveket, évtizedeket. Halk szavú, és nem tartozik a hamar érvényesülő emberek közé. Talán keresztúri tanítóképzős neveltetése, meg a betfalvi környezet egészen más hangulata és élménye tették ilyenné. Ám az is lehet, hogy a mostanság divatos szakterület, a genetika az ősök tulajdonságaival magyarázná mindezt.

Egy könyvismertető azt emelheti ki, hogy a 20. századi erdélyi pedagógus-sors nagyon kegyetlen volt az egyénhez, de a közösség szempontjából roppant

értékes igazgyöngyöket izzadt, termelt ki a társadalom, a falusi környezet. A közösségek pedig mindig megbecsülték az értük cselekvő embereket, ha tanítóról, ha egy jó gazdaemberről volt is szó.

A végszó pedig a következő: a népért, közösségért való aggodásnak cselekvéssel kell társulnia, és akkor nem hiába való. Szécsi Antal ahhoz a nemzedékhez tartozik, amelyet már el lehet erről számoltatni. Neki pedig nem kell félnie, ha számonkérésre kerülne a sor.

Az esztelneki iskola. Kép: esztelnekibaratok.blogspot.ro

Károly Róbertnek a kolozsvári polgároknak adott kiváltságglevele 1316-ból

Ha Kolozsvár történetének kezdeteit keressük, a figyelmünket nem a történelmi városmagra, hanem valamivel odébb, a ma Kálvária-tetőnek nevezett dombtetőre kell összpontosítanunk. Itt emelték az első Árpád-házi királyaink – vélhetően még Szent István korában –, azt az ispánsági várat, ahonnan a király nevében az ispánok igazgatták Kolozs megyét, különösen a közvetlenül királyi tulajdonban lévő környező földeket. Az ispánsági vár nem kőből épült, hanem ún. sáncvár (földvár) volt, amelyet több rendben felújítottak. Ez arra utal, hogy hosszabb ideig használták, vélhetően a tatárjárásig (1241–1242). A vár Erdély legfontosabb országútja mellett helyezkedett el, amely nyugatról, Magyarország felől érkezett, és ment tovább Erdély belső területei felé. E fontos országút mentén a 12–13. század folyamán egymás mellett jelentek meg a korai települések: a vártól keletre Kolozsvár, Szentpéter, Szamosfalva, nyugatra pedig Fenes, Gyalu stb. Plébániatemplomaik az országút mellett, vagy ahogyan Szentpéter esete is mutatja, egyenesen az országútra épültek, ezek köré temetkezett a lakosság, mellettük pedig a települések utcahálózata alakult ki. Ezeken a településeken a király népei laktak, vagyis várnépek és várjobbágyok, de írott forrásokból ismerjük az ispánsági vár tisztartóit is, az udvarbírókat, a várnagyokat, a hadnagyokat, a főkikiáltókat és a századosokat.

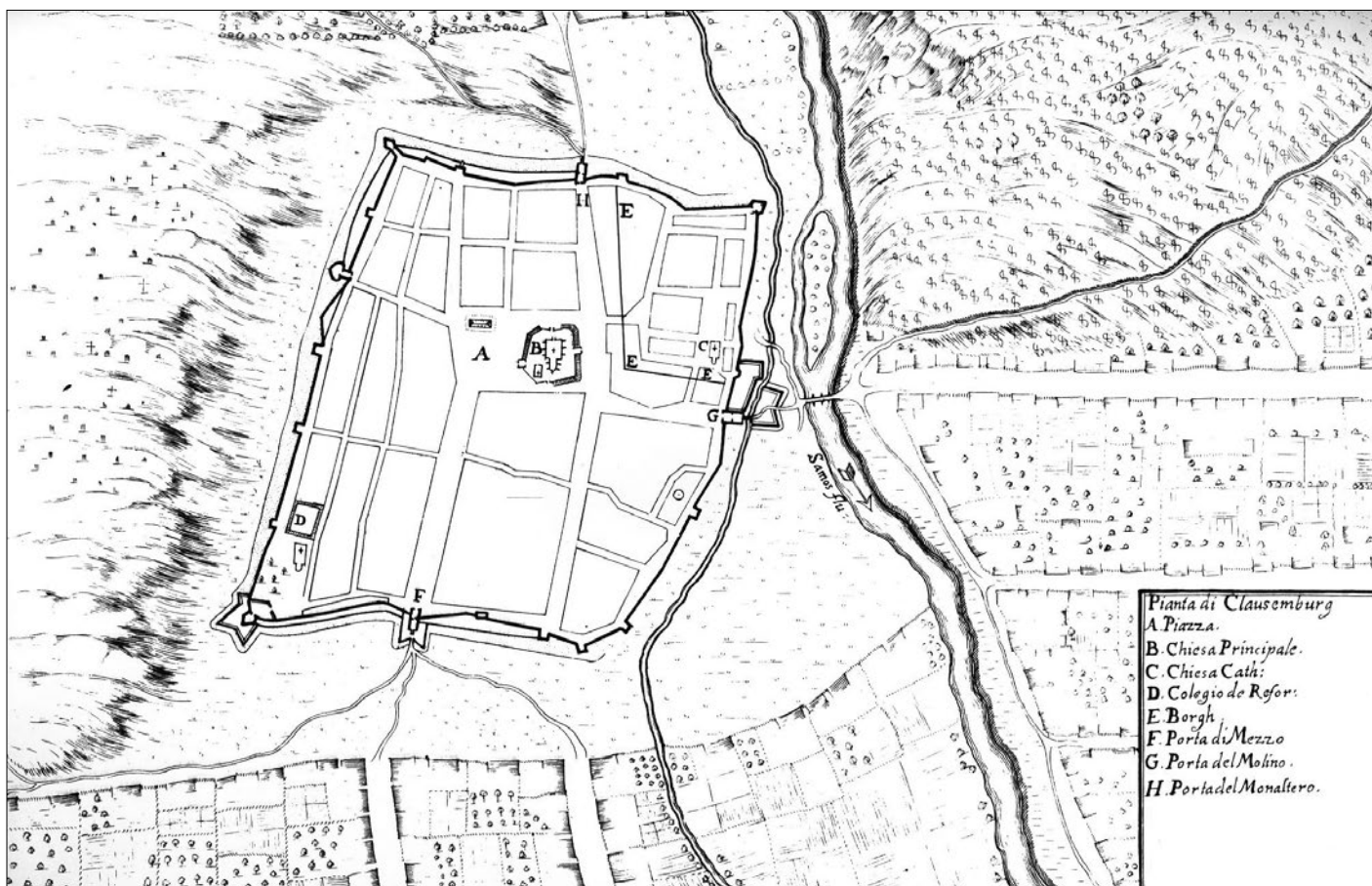
A 11. század második felében, legkésőbb Szent László uralkodása korában, a bencés rend is beköltözött a várba. Ez királyi engedéllyel történt, és nem volt egyedülálló jelenség. Az ilyen királyi várak akár plébániatemplomokat is befogadtak, esperesi központok voltak, Esztergom esetében pedig maga

az érsekség is a várban foglalt helyet. Mivel az ispánok ezen hagyományos intézménye a 13. századra háttérbe szorult, a várak ilyen esetben az adott egyházi intézmény birtokába mentek át. Ez történt Kolozsmonostoron is, ahol az ispánsági várat a bencés apátság teljesen megszerezte és belakta. A magyar uralkodók a királyi földek egy részét is az apátságnak adományozták (nagyjából Egeres és Apahida között), és ezzel megkezdődött a magánbirtokok kialakulása Kolozs megye központi területein.

Kolozsvár az ispánsági vár vonzáskörében létrejött kis települések köréhez tartozott. Az ispánsági várnak, azaz Kolozs várának (Castrum Clus) a legfontosabb települése lehetett, mivel a vár nevével illették, azaz Kolozsvárnak nevezték. Elnevezése tehát nem arra utal, hogy maga a település volt erődítve, hanem hogy Kolozs várának a közvetlen települése volt. A régészeti leletek tanúsága szerint a 12. században már számolni kell a létezésével, valahol a Szent Mihály-templom szomszédságában, noha plébániatemplomát ez idáig nem sikerült egyértelműen beazonosítani. Lakói a tatárjáráskor, a környező települések lakosaihoz hasonlóan, az ispánsági várba menekültek be, amelyet azonban a támadók felgyújtottak. Egy korabeli krónikás szomorúan jegyezte meg, hogy „a várban, melyet Kolozsnak neveznek, a magyarok végtelen sokasága halt meg”.

A tatárjárást követően Kolozsvár nagyon nehezen népesült be ismét. Egykori lakosait szinte teljes mértékben elveszítette, a visszaköltöző túlélők pedig alig leheltek életet az elpusztított településbe. Ez a szomorú állapot sajnos, nem csak Kolozsvárra, hanem

Kolozsvár az ispánsági vár vonzáskörében létrejött kis települések köréhez tartozott. Elnevezése nem arra utal, hogy maga a település volt erődítve, hanem hogy Kolozs várának a közvetlen települése volt.

Kolozsvár alaprajza 1699-ből

a királyság teljes keleti felére jellemző volt. A keleti részek újjászervezése nem annyira a második honalapítónak tekintett IV. Bélára, mint inkább az ő fiára, a későbbi V. Istvánra hárult. István, mint ifjabb király 1262-től gyakorolt uralkodói hatalmat az ország keleti felében, különösen Erdélyben, és sokat tett e területek benépesítése érdekében. Kiváltságok adományozásával igyekezett a fontosabb településekre csalogatni a vendégtelepeseket (latinul hospesek), akik sok erdélyi település feltámasztásához járultak hozzá. Károly Róbert 1316-os kiváltságlevelében egyértelműen utal rá, hogy István szinté újjáalapította Kolozsvárt, lakosait egybegyűjtötte és kiváltságokkal ruházta fel. Ez lényegében azt jelentette, hogy a régi lakosok mellett, akik megmaradtak korábbi állapotukban, új telepések jelentek meg, akik viszont már kiváltságokkal rendelkeztek. A magyar királyság városait tulajdonképpen az ilyen privilégiumokkal felruházott telepések hozták létre, éppen ezen kiváltságoknak köszönhetően. Kolozsvár esetében lényegében két településmaggal kell számolni: az egyikben laktak a korábbi várnépek, a másikban pedig a kiváltságot hospesek. Az előbbieket végül még ugyanaz az István az erdélyi

püspöknek adományozta, aki a bencés apátság mellett a másik nagy birtokszerzőnek számított a Szamos mentén. Mellette a hospes település is élte a maga életét, amelynek például két polgára 1308-ban telket vásárolt a bencésektől malomépítés végett.

Az oklevél szövege nyújtja számunkra a legbiztosabb adatokat arról, hogy melyek is egészen pontosan az uralkodó által adományozott kiváltságok, és hogy milyen körülmények között érdemelte ki őket a város.

A vendégtelepések kitörési lehetősége az új uralkodó, Károly Róbert megjelenésével merült fel. Az Árpád-ház kihalását követően – anyai örökségre hivatkozva – I. Károly magának követelte a királyságot a cseh király fia, Vencel ellenében, ami végül hosszú beháborúvá fajult el. A helyzet valódi urai kezdetben az ún. kiskirályok, vagyis a

tartományurak voltak, akik maximális hasznot igyekeztek húzni a még ingatag hatalommal rendelkező trónkövetelők kiszolgáltatott helyzetéből. I. Károly azonban meglepő kitartással harcolt a jussáért, és apró lépésekkel ugyan, de megtörte a főurak ellenállását. Az ország szinte minden szegletét harcokkal hajtotta uralma alá, ami közel két évtizedes kimerítő munkájába került. Az is tény viszont, hogy ezt követően senki nem merte megkérdőjelezni uralkodói hatalmát. A folytonos harcokban a városok igen nagy segítséget nyújtottak a királynak, úgy pénzben, mint katonákban, aki ezt cserébe különféle kiváltságokkal hálálta meg. Sopron, Pozsony és Kassa vitte a támogatás nehezét, de mellettük meg kell említeni Kolozsvárt is, amely úgy tűnik, a 14. század elejére már figyelemre méltó településsé nőtte ki magát. A többi városokhoz hasonlóan Kolozsvár is részese volt a király kegyében, aki egyszerre több kiváltsággal ruházta fel a város lakóit. Erre a város életében igen jelentős történelmi pillanatra 1316. augusztus 19-én került sor.

Az oklevél szövege nyújtja számunkra a legbiztosabb adatokat arról, hogy melyek is egészen pontosan az uralkodó által adományozott kiváltságok, és hogy milyen körülmények között

Kolozsvár a 17. században

érdemelte ki őket a város. Lássuk tehát, melyek az oklevél fontosabb részei és rendelkezései.

Mivel privilégiumról van szó, vagyis az uralkodó által kibocsátott legünnepélyesebb és leghitelesebb iratról, ez a királyi cím teljes felsorolásával kezdődik: „Károly, Isten kegyelméből Magyarország, Dalmácia, Horvátország, Ráma, Szerbia, Galícia, Lodóméria és Bulgária királya...” Az uralkodói cím felsorolását követően a király az oklevél első részében elvi szinten alapozza meg adományát a kérelmezők részére, amelyben nemcsak azt igyekszik érzékelteni, hogy a sok lakossal rendelkező ország, és különösen a népes városok emelik jelentős mértékben a király tekintélyét, hanem azt is, hogy országában békére, csendre, nyugalomra vágyik: „Az a nagy király, aki nemzetiségéről méltán tudja mondani, hogy a népek sokaságával dicsekedhet, büszkélkedvén azzal, hogy szép békében és

„Midőn István, Magyarország méltóságos királya, a mi jó emlékezetű ősünk és dédatyánk, egykoron meg akarván alapítani és egybegyűjteni az említett Kolozsvár városát, őket a szabadság sok kiváltságaival díszítette és ruházta fel.”

csendes nyugalomban marad fenn a város tele néppel és bőséggel.” Már az oklevél elején utal tehát finoman a királyságában még 1316-ban is fennálló háborús, válságos helyzetre, amely másfél évtizede tartott, és nem úgy tűnt, hogy egyhamar meg fog szűnni.

Az általános felvezetés után, az oklevél a konkrét adatok közlésére tér rá: „Benedek, kolozsvári plébános és gyulafehérvári kanonok, illetve Tark comes, kolozsvári bíró, a saját és a mi ottani telepeseinek nevében elének jöttek, és aláztosan könyörögve ilyen javaslatot tettek...” A plébános személye viszonylag jól ismert, több alkalommal szerepel írott forrásokban. Már az előző években is plébános volt, legalább 1313 óta, emellett pedig a gyulafehérvári káptalan kanonoki testületéhez tartozott, rendszerint dékánkanonok volt. Erdély egyházi és politikai ügyeiben járatos személy lehetett, jó kapcsolatrendszerrel, amit elsődlegesen gyulafehérvári karrierjének köszönhetett. A másik személy, Tark (Tarcs), Kolozsvár lakójának a legfontosabb előjárójának számított, comes (gróf – szerk. megj.) címe alapján földbirtokos ember volt, aki kétségtelenül a polgárok elit rétegéhez tartozott. Nevét a szomszédos Tarcsaháza birtokkal szokták összefüggésbe hozni vagy a később említett Stark nevű polgárral, akinek fia egy másik kolozsvári családdal került végzetes konfliktusba. Kolozsvár lakosait tehát a város két legfontosabb embere, a bíró és a plébános képviselte. Hogy egészen konkrétan kiket képviseltek, az kiderül az oklevél szövegéből. A hospesekről, azaz a vendégtelepesekekről van szó, akik még

István ifjabb királytól nyerték el első kiváltságaikat. Károly Róbert azokban a napokban Temesváron tartózkodott, amely a háborús időszakban egyfajta központi királyi rezidencia szerepét töltötte be az országban. Benedek és Tark itt kereste fel a királyt, és „alázatosan könyörögve” tettek javaslatot neki kiváltságaik visszaállítása érdekében. Kérésüket István – ifjabb király 1262–1270-ig, majd király 1270 és 1272 között – egykori adományával indokolták meg, aki ráadásul Károly Róbert nagyapja volt: „Midőn István, Magyarország méltóságos királya, a mi jó emlékezetű ősünk és dédatyánk, egykoron meg akarván alapítani és egybegyűjteni az említett Kolozsvár városát, őket a szabadság sok kiváltságaival díszítette és ruházta fel.” Sajnos, nem tudunk meg további részleteket István szerepvállalásáról Kolozsvár telepítésében, és ami különösen nagy veszteség, nem derül ki, hogy milyen kiváltságokkal látta el egykoron lakóit. István privilégiuma ugyanis nem őrződött meg sem eredetiben, sem másolatban. Lényegében csak annyi derül ki, hogy a tatárjárást követően István jelentős mértékben támogatva Kolozsvár benépesülését, azért az oda betelepülő telepeseknek kiváltságokat biztosított. Ezeket akár városi kiváltságoknak lehet tekinteni, hiszen Magyarország többi részében is az ilyen kiváltságolt telepés közösségek hozták létre a városokat kapott előjogaiknak köszönhetően.

„De annak utána, hogy a háborús idők viszontagságai miatt a világ állapotának sorsa alászállt, a mi telepeseink a szabadságaik ösvényéről

le lettek térítve, ennek okáért könyörögve kértek, hogy őket eredeti és régi szabadságaikba helyezzük vissza, és azokat megtartani méltóztassunk” – olvasható tovább az oklevélben. A háborús viszonyok kétségtelenül Károly Róbertnek a tartományurakkal folytatott állandó háborúira utal. Legnagyobb ellenfele éppen az erdélyi vajda, Kán László volt, akiről tudjuk, hogy kisajátította a királyi hatalmat, és visszaélt vele. Nem tartotta tiszte-

***Legnagyobb ellenfele
éppen az erdélyi vajda,
Kán László volt, akiről
tudjuk, hogy kisajátította
a királyi hatalmat, és
visszaélt vele.***

letben nemcsak Kolozsvár, hanem sok más kiváltságos közösség, illetve személy szabadságjogait sem, ami miatt Károly Róbert jelentős erőfeszítéseket tett, hogy mihamarabb megbuktassa. Nem sokkal Kolozsvár kiváltságolása előtt, 1314-ben halt meg, fiai azonban továbbra is sok zavart okoztak Erdélyben. Mivel ebben a konfliktusban Kolozsvár a király mellé állt, egyértelmű, hogy a vajda és emberei ezt igyekeztek megbosszulni. A város lakóinak kártársa azonban meghozta a maga gyümölcsét: „Mi tehát figyelembe véve az előbb említett telepések és szászok azon szolgálatait, melyekkel nem csak javaikat, vagyonaikat és személyüket tették ki veszélynek, hanem az elszenvedett halál és meggyilkolásuk révén bizonyították hűségüket, különösen pedig figyelembe véve, hogy a legutóbbi időkben a király vetélytársai ellen támadva, vagyonaik és személyeik nem kicsiny kockázatával hű szolgálatot tettek. Mindezen okokból őket és örököseiket visszatesszük és visszahelyezzük ősi szabadságaikba, amelyekkel az említett István király ajándékozta meg őket.” Közvetlenül 1316 augusztusa előtt Károly Róbert két fronton is harcolt, ahol a kolozsváriak kitüntethették magukat, de az is biztos, hogy a korábbi években tett szolgálataikat is figyelembe vette a király. A legnagyobb csatájára az ország nyugati felében került sor, ahol a szintén ellenséges Kőszegi család legfontosabb, és szimbolikus jelentőséggel is bíró Kőszeg várát ostromolta meg és foglalta el. A királyi sereg másik sarkalatos csatájára Debrecen mellett került sor, kiváló hadvezére, Debreceni

Dózsa vezetésével, ahol az egész Bihar térségét uraló Borsa család hadseregét győzték le.

Mindezen szolgálatok fejében Károly Róbert a következő kiváltságokat adta Kolozsvár vendégtelépeseinek és szász lakosainak:

„1. Földbér gyanánt minden egyes telepésünk, aki ekével rendelkezik, Szent Márton napján fizessen minden évben egy királyi súlyú fertót. A többi telepés, aki csak házzal, de ekével nem rendelkezik, három nehezéket fizessen az említett ünnepezen. A zsellérek pedig ugyanarra az időre másfél nehezéket.

2. Hatvan háznép után egy kellőképpen felszerelt fegyverest kötelesek a mi hadseregünkbe küldeni.

3. Falunagyot (azaz bírót) maguk közül választhatnak, aki minden közöttük levő és határaikon belüli ügyekben ítélezhet, kivéve az emberölést, lopást, rablást, gyűjtögetést és bajsebet (megsebesítést). Ez utóbbi esetekben a mi bírónk és az ő falunagyuk együtt ítéleznek. A bírságból pedig kétharmad a mi bírónknak, egyharmad a falunagynak jár.

4. Azt is megengedjük a mi telepéseinknek, hogy Erdély határain belül, úgy a városokban, mind más helyeken, árui és javaik után semmilyen vásárváratot ne fizessenek.

5. Papot és plébánost közakarattal szabadon választhatnak, amint az más városainkban is szokás, aki az őt megillető összes jogokkal rendelkezik.

6. Azt is megengedjük nekik, hogy a környező földeket, amelyeket mindaddig jogosan birtokoltak, erdőkkel, berkekkel, rétekkel, szántóföldekkel és más haszonélvezetekkel együtt továbbra is birtokolják és használják békével és csendesesen, de mások joga és sérelme nélkül.

7. Ezeket és másokat, amelyeket István király nekik adományozott, megtartani ígérjük.”

Amint a privilégium utolsó rendelkezéséből is kiderül, Károly Róbert nem sorolta fel a város összes kiváltságát, csak néhányat közülük. Bizonyára a legfontosabbakat, illetve azokat, amelyeket módosítani kellett a korábbiak közül. Az oklevél nem utal például Kolozsvár vásártartási jogára, amivel minden bizonnyal már a 13. század óta rendelkezett. Ezt továbbra

is megtartotta semmilyen módosítás nélkül.

A felsorolt privilégiumok mind igen fontosak voltak. Ezek egyaránt tartalmaztak szabadságjogokat és kötelezettségeket. A szabadságjogok közül a falunagy, azaz a bíró megválasztása biztosította a közösség önkormányzatának a függetlenségét, amihez hozzájárult a szabad plébános választás is. Ne feledjük, hogy a király előtt is ez a két személy képviselte a várost. Fontos uralkodói rendelkezés volt továbbá a vámmentesség biztosítása, még akkor is, ha ezt csak Erdélyre korlátozta. Voltak olyan városi közösségek, amelyek

tagjai egész Magyarország területén rendelkeztek vámmentességgel. Minden esetre ez és a vásártartás joga alapozta meg a város további fejlődését, a kézművesipar kialakulását és megerősödését, ami hosszú távon a városok gazdasági alapját képezték. 1316-ban azonban Kolozsvár polgárai még elsődlegesen földműveléssel foglalkoztak, a tehetősebbek „ekével” rendelkeztek, azaz a város határában szántóföldjeik voltak, és eszerint adóztak.

Károly Róbert más városoknak is adott kiváltságokat. Kolozsvár viszont most egyszerre egy csokorra valót kapott, azt a benyomást keltve, mintha a király ismét megalapozta volna a város további fejlődését.

Károly Róbert más városoknak is adott kiváltságokat, de azokat rendszerint apránként csepegtette. Kolozsvár viszont most egyszerre egy csokorra valót kapott, azt a benyomást keltve, mintha a király ismét megalapozta volna a város további fejlődését, amely inentől kezdve szinte töretlen volt. Az ilyen kiváltságokat nevezzük nagy városprivilégiumoknak, aminek megszerzése különös királyi kegyről és a kolozsvári polgárok által tett áldozatos szolgálatokról tanúskodik. Illendő tehát kolozsvári identitásunk részévé tenni, hiszen a város további fejlődésének az alapköve lett.

„... hogy napjaink ne csak elteljenek...”

A fazekasság a kézműves ipar egyik legrégibb ága. Régészeti leletek megszámlálhatatlan sokasága jelzi, hogy már a mezolitikumban készítettek agyag használati eszközöket, kerámia dísz tárgyakat. Formájuk, díszítésük „beszél” arról, hogy mely korban és régióban terjedt el, valamint mely népek ismerték a kézművesség eme ősi tárgyait.

Az internet adatbázisából azt is megtudhatjuk, hogy Erdélyben hol jöttek létre fazekas központok. Magas számuk – 68 – jelzi, hogy eleink, hasznosítva a rendelkezésükre álló nyersanyagot, nem csupán megélhetési forrásként hasznosították, hanem magas művészi fokra emelték a korongozást. Gondoljunk csak az alvinci habán kerámia hírnevére, mely messze földön ismert és elismert terméknek számított. A különböző régiók, helységek mesterei az idők folyamán létrehozták azt a motívumkincset, amely rájuk jellemző volt és maradt az évszázadok során.

A székelyföldi fazekasságra utaló legrégebbi írásos feljegyzés szerint a székelyudvarhelyi fazekas céh 1572-ben alakult meg. Így feltételezhetjük, hogy ekkor már jó néhány fazekasműhely létezett, melyek mesterei szükségét érezték annak, hogy tevékenységüket, termékeik védelmét és értékesítését közösen intézzék, így biztosítva a mesterség színvonalát.

Az ipar fejlődése, illetve a használati tárgyak iránt megváltozott igény idővel háttérbe szorította a korongozást. A régi központokban ma már csak szórványosan találunk aktív fazekasmestert, sok helyütt csupán a Fazekas elnevezésű utcák és közök jelzik, hogy egykor családok sokaságának volt az a kenyérkereseti forrása, megélhetést biztosító mestersége.

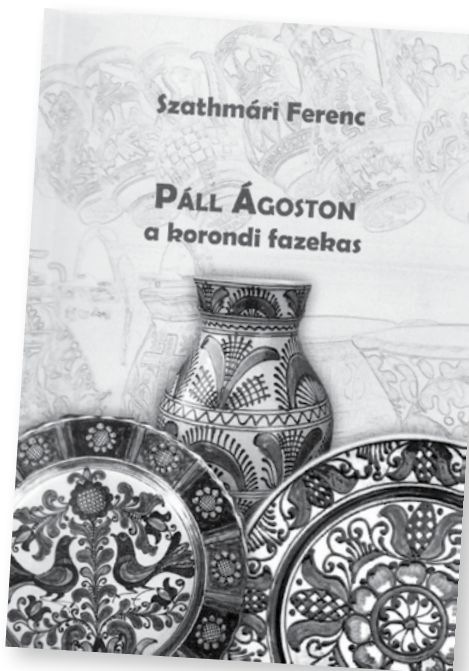
Ha Erdélyben manapság fazekasságról esik szó, akkor általában az udvarhelyszéki Korond neve jut eszünkbe, az a helység, amelyben többtucatnyi mester készíti a messze földön híressé vált népművészeti kerámiát. Korondon az artisztikum rangjára emelt

kézművesség gyakorlata és szeretete apáról fiúra szállt, nemzedékek során tökéletesedett, majd hírt s nevet nyert magának, s nem véletlenül! Egy internetforrásból azt is megtudhatjuk, hogy 1613-ból írásos adatok maradtak fenn a helybeli fazekasságról, hogy alig néhány év múlva már kályhacsempéket is készítettek; 1750-ben jogot nyertek arra, hogy évente négy vásárt tartsanak termékeik értékesítésére; 1820-ban ötven, 1893-ban háromszáthatvanhét fazekas dolgozott a helységben. A 20. században ideig-óráig ipari termelés (is) folyt, később kisipari szövetkezetbe tömörült fazekas közösség folytatta a hagyományt. Mára visszatért a házi, családi hagyományra épülő korongozás, termékeik a népművészeti

A székelyföldi fazekasságra utaló legrégebbi írásos feljegyzés szerint a székelyudvarhelyi fazekas céh 1572-ben alakult meg.

üzlethálózatban is keresett árucikkeknek számítanak. A korondi fóutca a cserépedények, kerámiatárgyak Mekkájának számít – a keleti bazárok színes kavalkádját, bő választékát, színpompáját idézi elénk –, ahol naponta turisták százai, ezrei fordulnak meg, vásárolják s viszik magukkal a korondi fazekasok által készített, századok kézműves hagyományait magukba ötvöző, továbbélhető és sajátos formát hordozó népművészeti tárgyakat.

Szathmári Ferenc, a Romániai Magyar Népművészeti Szövetség elnöke, a szövetség kiadásában megjelent kötetben* arra vállalkozott, hogy Páll Ágoston fazekasmester életútjának és művészi értékű munkájának bemutatásával nyújtson bepillantást e széppérezet, művészi hajlamot, illetve szakmai invenciót igénylő mesterség titkaiba. Miért éppen Páll Ágoston lett a kiválasztott

beszélgetőtárs? Nem a véletlen műve. A kérdésre a kötet végén közölt *Legfontosabb szakmai rendezvények és elismerések kronológiája* című adattár ad meggyőző választ az interjúalany kiválasztására: országos és nemzetközi díszoklevelek hosszú sora, továbbá magas kitüntetések – Magyar Művészetért Nagydíj (Budapest), Román Köztársaság Hűségrendje, a Romániai Népművészeti Akadémia-tagság, a Népi Fazekasság Kiváló Mestere cím, az UNESCO Élő Szellemi Örökség-díj elnyerése stb. – mind-mind méltóvá tették arra, hogy a fazekas szakma és az azt magas fokon művelő közösség reprezentatív személyiségévé váljon. Életéről, munkásságáról, csodálatos kerámiagyűjteményéről Csáky Zoltán, valamint a Sóvidék televízió készített riportfilmet. A felvétel betekintést nyújt Páll Ágoston családja, valamint szülei mindennapjaiba, megtekinthetjük a házi múzeumnak is beillő gyűjteményt, valamint beszédes vallomásként tárja elénk mindazt, ami e mesterséget művészeti magasságokba emeli.

A kiválasztás jogosságára világít rá az *Előszó* írója, Farkas Irén, néprajzi szakértő is: „Páll Ágoston azok közé az alkotók közé tartozik, aki fazekas család leszármazottjaként »beleszületett« a mesterségbe, kiskorától részt vett a család munkájában, korán megtanulta a mesterség szabályait. Fiatalságának útkeresése, a kitörés vágya nála is jelentkezik, de az időszakos sikertelenség, a helyben maradás örvendetes módon nem válik lehúzó, gáncsoló erővé. Szerencsés alkata inkább versenyre ösztönzi, előbbre viszi. (...) Már »érett« alkotóként nemcsak a »székely

Páll Ágoston munka közben

kerámia» sajátosságát ismeri és birto kolja, de »repertoárjából« más erdélyi fazekas központok termékeinek ismerete sem hiányzik. A hagyomány tisztelete és megőrzése, amit tudatosan vállal fel, értette meg vele munkája jelentőségét, mert: »az a szeretet, hűség, amivel az Életfát növelem, locsolom, virágozzuk és festjük, sose múlt el.« A kötet – olvashatjuk az *Előszót* záró sorokban – amellet, hogy elénk tárja egy eseményekben gazdag, a szakmaszeretettől áthatott élet szépségét, kitágítja a kört: »nemcsak Páll Ágoston emberi és alkotói életútjára, de a még élő hagyomány szeretetére, ahhoz való ragaszkodásra is rávilágít, mintegy körképet festve jelenünkről.»

Páll Lajos költő, Ágoston idősebb testvére – mintegy ráhangolásként a kezünkbe került kötetre – édesapjában a fazekas mester portréját rajzolja meg örökszép sorokban: „Az agyag forgott / futott volna, / de aztán formává lankadt, / s apám mint egy isten nézte, / mire telik esze, vére...” Polner Zoltán verse a tizennyolc gyermeket szülő édesanya személységét villantja fel: „Eleven szülője / tizennyolc gyermeknek, áldassék a neve Simó Erzsébetnek”. Ezzel indul Ágoston portréját elénk idéző mélyinterjú, mely az idő ösvényén haladva fejti fel az életút állomásait, sorsfordító és meghatározó esztendeit. Páll Lajos és Simó Erzsébet életben maradt kilenc gyermekének egyike volt Ágoston, aki 1946. május 24-én született bele abba a világba, amelyben kéz a kézben járt a szakma ismeretének az elsajátítása és a szeretete.

Gyermekként már ott kellett lennie a műhelyben, bár ifjú korában költő, színész akart lenni.

Serdülő gyermekként már ott kellett lennie a műhelyben, elkészítette a maga első darabjait, a macskatányérokat, az évek teltével mind mélyebben megismerte a korongozás fortélyait. Bár ifjú korában költő, színész akart lenni, végül mégis a több nemzedékre visszavezethető családi hagyomány folytatója lett. S nem csak folytatója: „Az apánktól örökölt tulajdonságunk révén valamit szeretnünk volna elérni. Hogy napjaink ne csak elteljenek, hanem emlékezetesek

Az agyag felhúzása

Készül az új virágtartó. Képek a könyvből.

maradjanak”. Ebben nem csak a korongozás fortélyainak az elsajátítása segítette. Eleve tudta, hitte és vallotta, hogy a szorgalom, a kitartás és a magas fokú ismeretek mellett a munka szeretete az, ami valóban értéket tud teremteni. A családdal remek kapcsolatot ápoló Bandi Dezső népművészeti szakirányító tanácsai és buzdításai is

nagymértékben hozzájárultak a családi hagyomány megismeréséhez.

Az idő múlásával az egymást követő nemzedékek időkoordinatáin kikristályosodott mesterségbeli hivatástudat megtermékenyítette e szép családi közösség munkásságát. „Édesapám is, én is, gyermekeim is olyan értékeket szeretnénk létrehozni, amelyek szervesen kapcsolódnak a székely fazekassághoz”, annak tudatában, hogy „a haladás ezúttal is, mindig is, az elődökre támaszkodva lehetséges”. A kötet oldalain kirajzolódnak azok a személyiségvonások, amelyek őt jellemzik, vele együtt – a költői ars poetica analógiájára – a maga szakmai hitvallásaként tételezhetők: „A fazekasságban benne van a víz, a levegő, a tűz. A fazekasság teremtő erő. Az agyagból új forma születik, kézzel formáltan. Aztán a fazekas kiégeti, hogy lelket lehellen bele.” A siker, az elhivatottság mögött van még egy, szakrálisnak nevezhető erő: a család. „A család – vallja – az, ami a legfontosabb, mert család nélkül nincs közösség. Alkotni is csak úgy lehet, ha béke van.” Kell-e ennél szebb üzenet a mai világnak?! A hagyomány tisztelete kötelez, de annak mindig társulnia, ötvöződnie kell az egyéniség hozta többlettel – mai fogalommal: hozzáadott értékkel –, ami a csak rá jellemző sajátos jegyeket juttatja érvényre. „Már gyermekkoromban, ha egy követ tovább tettem, azt úgy akartam, hogy különleges legyen. Én úgy gondolom, hogy 60 év munka után, amelyben minden nap az igényesség gondolatával dolgoztam, az élmény nem hiányzott.” A személyes vallomások sora – arcélének megannyi vonása – fölé, mintegy annak betetőzőjeként, erkölcsi és magatartásbeli

summájaként odakíváncokznak az alábbi sorok: „Apám azért bízta rám a korongját és hagyta agyagát kovászolni, hogy ez a művészet, amely annyi szépséget teremt, és hordozza népünk kultúrájának egy részét, sose múljon el, mert én hiszem, hogy odafenn Ő figyel és boldog. Csakis így lehetek az ősi hagyományok továbbéltetője.” Lehet-e ennél szebben megfogalmazni azt, hogy az egészséges gondolkodásban milyen fontos szerepe van a személyiség, a többgyermekes család, a nemzedékek összefonódásának, amely megtarthat bennünket – egyént és közösséget – a jövőnek?

Szathmári Ferenc könyve egy küldetéses tudattal megáldott ember életútját követi, aki hittel és reménnyel dolgozott, alakította életét, vívta a maga harcát. Életpéldája az olvasót is gondolkodásra készíti. A kötet szerzője mintegy végszóként összegzi számunkra az olvasottakat: „Páll Ágoston élete küzdelmes volt. Nem volt könnyű cipelni a székely fazekasság súlyát, vállalni a Páll család hírnevét és vinni az úton büszke terhét, a hét gyermekért érzett felelősséget és a korondi hagyományt. Emberi és szakmai életútja egyben az erdélyi székely népi fazekasság sajátos útját mutatja fel.” Szavai önvizsgálatra buzdítanak: vajon én, e kötet olvasója, a magam helyén vállaltam-e, és miként teljesítettem a küldetésemet?

A kötet olvasói megcsodálhatják a sok szép színes – Bandi Dezső, Lőrinczy Tamás, Vincze Szabolcs által készített – fotót, Páll Lajos festmény-reprodukcióit, Páll Ágostont és családját, valamint munkáinak gyöngyszemeit, amelyek a hagyomány hűségében fogantak, hozzá téve azt is, amit más, már kihalt fazekas központok motívumkincséből kölcsönözött, mentett meg.

A kötet dokumentumértékét növelik a Páll Ágoston munkásságát méltató írásokból kölcsönözött idézetek, a szakmai rendezvények és elismerések kronológiája, a vendégkönyvbéli bejegyzésekből kiragadott idézetek.

Végezetül különös elismeréssel kell szólnunk a kiváló nyomdatechnikával készült könyv esztétikai élményt nyújtó, a könyvművészet mintapéldányának minősíthető darabjáról. A síkszeredai Tipographia Nyomdában készült kötet nyomdai előkészítése és a borítóterv Cserei Árpád művészi igényű munkáját dicséri.

* Szathmári Ferenc: *Páll Ágoston a korondi fazekas*. Beszélgetőtárs és szerkesztő: Szathmári Ferenc, kiadja a Romániai Magyar Népművészeti Szövetség, Síkszereda, 2015.

Páll-alkotások

Felhívás a Kárpát-medence magyar kórusaihoz

Az RMDSZ tordaszentlászlói szervezete, a község önkormányzata, a Tordaszentlászlói Thamó Gyula Közművelődési Egyesület, a Református Egyházközség, valamint a falu Művelődési Háza a *Guttman Mihály emlékévé* keretében idén is megszervezi a hagyományos, immár a **XXVII. Szent László-napi kórustalálkozót** a zenetanár, karnagy, Tordaszentlászlói község díszpolgára, a Romániai Magyar Dalosszövetség örökös tiszteletbeli elnöke, néhai Guttman Mihály, a magyar kultúra kiemelkedő személyisége születésének 90. évfordulója tiszteletére.

Az eseményre **2016. június 25-én**, szombaton, kopjafa-avattal kerül sor Tordaszentlászlón.

Védnökeink: Máté András Levente parlamenti képviselő, Mile Lajos kolozsvári magyar főkonzul, az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület, a Romániai Magyar Dalosszövetség, az RMDSZ Kolozs megyei Szervezetének elnöksége, Horváth Anna Kolozsvár alpolgármestere, Szép Gyula, a Kolozsvári Magyar Opera igazgatója, valamint dr. Vákár István, a Kolozs Megyei Tanács alelnöke.

Az írásos jelentkezést 2016. május 27-éig várjuk a következő címre: Szőke Zoltán nyugalmazott lelképásztor, az EMKE helyi elnöke, RO 407505 Savadislá-Tordaszentlászló, Szőlő utca 144. hsz. Jud. Cluj-Kolozs megye. Telefon: +4-0264-374 120. A külfoniaikat és akik egy vagy több napot szeretnének itt tölteni, a faluturizmus keretében fizetővendégként tudjuk fogadni a következő e-mail címen: boldizsarzeyk@yahoo.com vagy +4-0264-374 001-es telefonon.

A jelentkezési lapon kérjük pontosan közölni a kórus teljes nevét, nemét, címét, létszámát, a kórusművek címét és szerzőjét, a karvezető nevét, s akik először vesznek részt a

találkozón, jelentkezési lapjukhoz csatolják kórusuk összefoglaló, rövid történetét is archívumunk számára.

Felhívjuk a jelentkezők figyelmét, hogy műsoruk nem haladhatja meg a 10-15 percet!

Néhai Guttman Mihály zenetanár, a Romániai Magyar Dalosszövetség örökös tiszteletbeli elnökének végrendeletére alapján a közös éneklésre kijelölt kórusművek a következők:

Vörösmarty Mihály–Egressy Béni: *Szózat*, amelyet a templomban, istentisztelet végén a kórusok a gyülekezettel együtt énekelnek

Berzsenyi Dániel–Kodály Zoltán: *Magyarokhoz*

Vörösmarty Mihály–Erkel Ferenc–Bárdos Lajos: *Szózat* című kórusműveket a Templomkertben, Szent László szobra körül éneklük közösen a kórusok, akiket a Tordaszentlászlói és Hosszúhetényi Fúvószenekar köszönt.

Felkérjük a találkozóra benevező kórusokat, hogy a Művelődési Házban, a hangverseny idején maradjanak benn a teremben, s kölcsönösen hallgassák meg egymást. A közeledőre a hangverseny után kerül sor, majd ezt követi a karvezetők közös megbeszélése, végül pedig a zárzó.

Kedves Dalostestvérek! Jelgénék továbbra is: *nyelvében és szokásaiban él, dalaiban és művészetében érez a nemzet.*

A szervezőbizottság nevében:

Szőke Zoltán helyi EMKE-elnök,

Tamás G. András polgármester,

Boldizsár Zeyk Zoltán, a Közművelődési Egyesület elnöke,

Balázs Attila református lelképásztor,

Tóth Guttman Emese, a Romániai Magyar Dalosszövetség elnöke,

Laczi Enikő, a Művelődési Ház igazgatója,

Boldizsár Zeyk Imre, az RMDSZ helyi elnöke.

A kolozsvári Széchenyi tér (ma Piața Mihai Viteazul) 1910-ben. Fotó: Fortepan / Magyar Földrajzi Múzeum / Kerekes J. Zoltán adománya

Sétálók a kolozsvári Mátyás téren 1910-ben